

Info PRO EUROPA

BULETIN INFORMATIV AL LIGII PRO EUROPA, NR. 12 / 1997

Colegiul Democrației — la a patra ediție

Liga PRO EUROPA a inițiat în anul 1994 un program — *Colegiul Democrației* — cu scopul de a pregăti tineri țîrgumureșeni pentru a deveni lideri ai unor organizații studențești și de tineret, astfel încât ei să contribuie prin activitatea lor la promovarea valorilor democratice și pluraliste în România.

Acest curs de educație civică a funcționat ca o universitate voluntă, bazată pe structuri interactive, combinînd prelegerile cu atelierile de lucru. La cele trei ediții precedente au conferențiat personalități de prim ordin ale vieții publice românești, precum și reprezentanți ai instituțiilor și organismelor locale. Amintim aici doar cîteva nume: Gabriel Andreescu, Smaranda Enache, Frunda György, Fodor Imre, Monica Macovei, Andrei Marga, Ioan Mureșan, Mișu Negrițoiu, Petre Roman, Valentin Stan, Manuela Ștefănescu, Varujan Vosganian, Renate Weber.

Acest proiect s-a bucurat de apreciere atît în mediile diplomatice românești cît și în cele ungare, concludentă în acest sens fiind întîlnirea studenților Colegiului cu președinții celor două țări cu ocazia efectuării stagiului practic la București, respectiv la Budapesta.

Avînd în vedere interesul manifestat de către liceenii și studenții

țîrgumureșeni față de acest program, s-a dat curs cererii de finanțare de către Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile a organizării ediției a IV-a a Colegiului Democrației.

În luna noiembrie a.c., după lansarea proiectului în licee și școli, și-au manifestat dorința de a urma cursurile Colegiului 63 de tineri. Deoarece bugetul proiectului ne obligă să limităm numărul locurilor, nu am putut oferi tuturor candidaților posibilitatea de a urma cursurile acestei ediții. Candidații au fost selecționați pe baza unui test scris și a unui interviu. Subiectele testului scris au fost: 1. Unul dintre obiectivele primordiale ale României — ca și a celorlalte țări central-est-europene — este (re)integrarea în Europa. Ce înseamnă pentru tine Europa? 2. Ce te-a atras la Colegiul Democrației și care sînt așteptările tale de la aceste cursuri?

Juriul format din profesori universitari a selecționat 24 de tineri, români și maghiari, care vor urma cursurile Colegiului în perioada decembrie 1997 — septembrie 1998.

În fiecare an Colegiul Democrației și-a deschis cursurile printr-o festivitate la care au participat tinerii selecționați, absolvenții edițiilor precedente, reprezentanții autorităților locale și ai vieții publice și

culturale din Țîrgu-Mureș, precum și personalități din București.

În acest an sesiunea de deschidere a avut loc la data de 5 decembrie a.c. la Palatul Culturii. Din motive obiective, ambasadorul Olandei, domnul C.M. van Hanswijck de Jonge, nu a putut onora cu prezența sa această festivitate; domnia sa a ținut totuși să transmită un mesaj celor prezenți, o prelegere intitulată: *Integrarea europeană a României — speranțe și obstacole*. Acest text a fost prezentat auditoriului de către domnul Mircea Suhăreanu.

Cu ocazia inaugurării cursurilor, doamna Smaranda Enache a felicitat tinerii cursanți și a prezentat cîteva date statistice privind edițiile Colegiului Democrației. Din aceste date reiese că 75-85% dintre cursanții de pînă acum au fost țîrgumureșeni, la prima ediție

au participat mai multe fete (55%) decît băieți, iar participarea studenților a fost cea mai numeroasă la a III-a ediție (62,5%). În cadrul grupelor constituite la cele 4 ediții, au făcut parte în proporție de 15-20% și tineri absolvenți de liceu încă șomeri.

Din partea autorităților locale au adresat cuvinte de încurajare tinerilor domnul primar Fodor Imre și domnul subprefect Burkhárdt Árpád. Dînsii au subliniat importanța acestui proiect organizat de Liga

Colegiul Democrației, ediția a IV-a, 1997-1998

PRO EUROPA, care dă tinerilor posibilitatea de a se forma în spiritul valorilor democratice, îndemnîndu-i totodată să se implice în viața societății civile și în activitatea administrației publice locale.

După „strigarea catalogului” festivitatea s-a încheiat cu luările de cuvînt ale absolvenților ediției a III-a — Angela Măgherușan și Király Noémi —, precum și a bobocilor (deocamdată) Ioana Dana Roman și Bereczki Gyöngyvér.

În acest an s-a organizat pentru prima dată „Balul bobocilor democrației” pentru a le oferi tuturor celor 88 de cursanți ai celor patru ediții posibilitatea de a se cunoaște. Concursul de caricaturi, cel de dans, alegerea unei Miss Boboc și a unui Mister Boboc — au fost doar cîteva din momentele de voie bună de la balul care a avut loc la restaurantul Mureșul.

Tot în decembrie s-a desfășurat și primul curs al „colegiștilor”, în cadrul căruia s-a dezbătut tema: *Rolul societății civile în statul de drept și organizațiile neguvernamentale*. Acest curs a fost susținut de doamna Smaranda Enache și domnul Mircea Suhăreanu, și s-a dorit a fi un pas în lungul drum al tranziției către democrație.

(K.Gy.)

Calendar

Naptár

4 decembrie — *Vizita* atașatului cultural al Japoniei, Hiroshi Kudo, la LPE. La schimbul de idei au participat Smaranda ENACHE și SZOKOLY Elek.

5 decembrie — *Conferință* prezentată de Smaranda ENACHE la Gheorgheni, cu ocazia Zilelor dedicate orașului. • *Deschiderea festivă* a ediției a IV-a a Colegiului Democrației. Discursul de deschidere, aparținând domnului ambasador al Olandei în România, C.M.M.H.R. van HANSWICK de JONGE, a avut ca titlu „*Integrarea europeană: speranțe și obstacole*”.

6-7 decembrie — *Masă rotundă* organizată la Sovata de Uniunea Cadrelor Didactice Maghiare din România. Găzduită de Centrul de Educație Teleki, această masă rotundă a avut ca titlu „*Multicultu-ralitate și intercultu-ralitate în educația minorităților*”. Din partea LPE au participat Smaranda ENACHE, SZOKOLY Elek și HALLER István.

8 decembrie — *Evaluarea* a două din programele LPE de către Curtea Europeană de Conturi din Luxembourg.

9 decembrie — *Întilnire informală* a organizațiilor neguvernamentale Rhododendron, Outward Bound, ICS, Liens, LPE în vederea organizării Forumului Județean al ONG-urilor. Din partea LPE au participat Smaranda ENACHE, SZOKOLY Elek și Laura ARDELEAN.

10 decembrie — *Conferința* dedicată Zilei Internaționale a Drepturilor Omului, organizată de Biroul pentru Drepturile Omului al LPE.

12 decembrie — *Seminar* organizat la București de Agenția Națională Socrates avînd ca scop pregătirea eventualilor candidați pentru elaborarea proiectelor propuse UE spre finanțare. Din partea LPE a participat Laura ARDELEAN.

15 decembrie — *Misiune de mediere* a LPE în colaborare cu APADOR-CH în diferendul dintre autoritățile locale din Odorhei și Congregația Inimii Neprihănite în cazul Cserehát. Au participat din partea LPE Smaranda ENACHE, SZOKOLY Elek și KACSÓ Judith-Andrea.

17 decembrie — *Decernarea* premiului Pro Minoritate al Guvernului Ungar de către premierul Ungariei, Gyula Horn, doamnei Smaranda ENACHE.

20 decembrie — *Curs-atelier* al Colegiului Democrației (LPE) avînd ca temă „*Rolul societății civile în statul de drept*”. Referenți: Smaranda ENACHE și Mircea SUHĂREANU.

december 4 — *Hiroshi Kudo, japán kulturális attasé látogatása a PEL-nél.* Az eszmecsere, a PEL részéről, Smaranda ENACHE és SZOKOLY Elek vettek részt.

december 5 — Smaranda Enache előadása Gyergyószentmiklóson a Szent Miklós napok alkalmából. • A Demokrácia Kollégiuma IV. évfolyamának ünnepélyes megnyitója. C.M.M.H.R. van HANSWICK de JONGE, Hollandia romániai nagyköveteinek megnyitóbeszéde: „*Európai integráció — remények és akadályok*” címmel.

december 6-7 — A Romániai Magyar Pedagógus Szövetség Szovátán rendezett kerekasztal megbeszélése a Teleki Oktatási Központban. Címe: „*Multikulturalitás és interkulturalitás a kisebbségi oktatásban*”. A PEL részéről Smaranda ENACHE, SZOKOLY Elek és HALLER István vettek részt.

december 8 — A PEL két programjának *kiértékelése* a luxemburgi székhelyű Európai Számvevőszék által.

december 9 — A Rhododendron, Outward Bound, ICS, LIENS

és LPE nemkormányzati szervezetek találkozója a Nemkormányzati Szervezetek Megyei Fórumának megszervezése érdekében. A PEL részéről Smaranda ENACHE, SZOKOLY Elek és Laura ARDELEAN vettek részt.

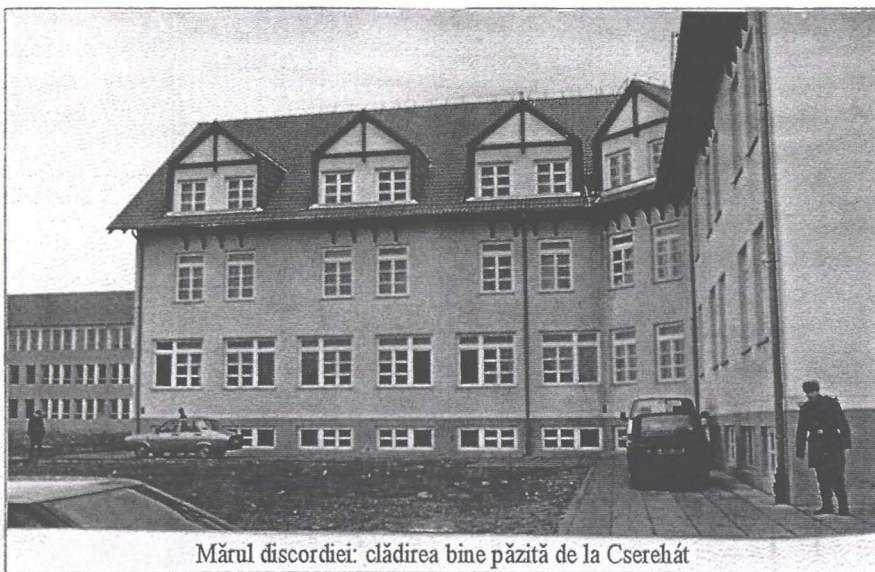
december 10 — *Előadás az Emberi Jogok nemzetközi napja* alkalmából, melyet a PEL Emberjogi Irodája szervezett.

december 12 — A romániai Socrates-program Ügynökségének Bukartestben szervezet szemináriuma, mely az EU támogatását élvező jelöltek felkészítését tűzte ki céljával. A PEL részéről Laura ARDELEAN volt jelen.

15 december — A PEL és az APADOR-CH által szervezett *Békítőtárgyalás* a székelyudvarhelyi helyhatósági szervek és a Szeplőtelen Szív Apácarend között a Cserehát ügyben. A PEL részéről Smaranda ENACHE, SZOKOLY Elek és KACSÓ Judith-Andrea vettek részt.

december 17 — Smaranda Enache, a PEL társelnöke, átveszi Budapesten a Magyar Kormány *Kisebbségekért* díját Horn Gyula miniszterelnöktől.

december 20 — „*A civilizációs szerepe a jogállamban*” c. műhelygyakorlat a Demokrácia Kollégiuma programjának keretében. Előadók: Smaranda ENACHE és Mircea SUHĂREANU.

Mărul discordiei: clădirea bine păzită de la Cserehát

Cumpăna apelor sau întrebare sceptică de Anul Nou

Anul 1997 s-a încheiat într-o disperată ofensivă a naționalismului autohton, a îngemănării a ceea ce Gabriel Andreescu numește naționalism extremist și naționalism radical ofensiv. Chiar dacă scandalurile create prin demisiile miniștrilor Adrian Severin și Traian Băsescu au avut menirea de a mai abate puțin atenția, subiectul a rămas în centrul investițiilor pasionale ale gazetăriei românești și preocupărilor tuturor analiștilor internaționali interesați de România. După rateul imagologic de după decembrie '89 iată o nouă excelentă șansă de ratare a imaginii țării, oarecum reparată după alegerile din noiembrie '96. *Modelul românesc*, atât de apreciat nu numai de președintele SUA, dar și de mediile din Europa Centrală și de Est, chiar invidiat, este pe cale de se destrăma ca un fum de țigare ieftină. Și arta ratării merită o mențiune...

Oricît m-aș feri, mă văd nevoit să folosesc termenul de *naționalism românesc*, fără a contrapune obișnuita pereche de frățească echilibristică compensatorie: *naționalismul maghiar*. Ceea ce ar putea să pară cu atît mai straniu cu cît aproape toată presa românească vuiește de ani de zile numai despre extremismul maghiar, ba a „popii” Tókéș, ba a secuilor din Harghita și Covasna, ba a primarului din Odorheiul Secuiesc, ba a tăblițelor bilingve. Lista rămînînd, evident, deschisă. Și totuși.

Oricît am dori să menajăm „sensibilitățile” naționale ale confracțiilor noastre majoritari, deocamdată sîntem nevoiți să facem constatarea unei realități de netăgăduit, care ne inundă prin mai toate sursele, canalele și robinetele informaționale, prin mai toate declarațiile mediului politic, prin luările de atitudine ale mediului universitar, ale mediului cultural, ale mediului pseudocultural, ale sindicaliştilor, elevilor, profesorilor, academicienilor etc., într-o solidaritate demnă de o cauză mai nobilă. Unanimitatea este atît de mare încît nici măcar nu se pune la îndoială caracterul absolut legitim al *naționalismului*, căutîndu-i-se o mulțime de îmbunătățiri cosmetice, care mai de care mai apodictice, în timp ce noțiuni curente în Europa Unită ca *autonomia* sau *federalismul* sînt catalogate drept oribile cuvinte de ocară. Dacă vrei să-ți desființezi adversarul politic n-ai decît să-l faci federalist sau autonomist, că l-ai și surghiunit definitiv în

colonia leproșilor. Exemplele care ne vin din Moldova pot fi relevante.

Din păcate, o bună parte a elitei majoritare a demonstrat încă odată, dacă mai era nevoie, cu ocazia campaniilor antimaghiare de după '89 (Har-Cov 1, Har-Cov 2 reîncălzit, cazul Pruteanu și altele altele) că nu-și poate defini identitatea decît în competiție și opoziție cu națiile din preajmă, în manieră reductivă și anihilantă, nicidecum complementară și constructivă. Elita majoritară a demonstrat din nou că singura sa strategie coerentă se bazează pe valorile defensive ale unui ev mediu întîrziat: lovește și fugi, ridică în jurul tău ziduri înalte împotriva a tot ce e străin, asigură-te de liniștea cetății prin excludere și omogenizare. Elita majoritară a demonstrat din nou, fie prin participare directă la campaniile antimaghiare (pe plan politic prin votul parlamentar, discursuri agresive sau echovoce, întreținerea unei atmosfere de neîncredere), fie prin tăcerea vinovată a acelor care prin prestigiul și prestația lor intelectuală ar fi trebuit să constituie modele de urmat pentru națiune. Cele cîteva excepții care îi face cu atît mai valoroși, și care cu un eroic sacrificiu și-au asumat riscul marginalizării și stigmatizării de către propriul neam, în numele unor idealuri morale de dincolo de cotidian, nu fac, din păcate, decît să întărească regula.

Disperarea agresivității ar putea fi un semn bun dacă ar fi vorba doar de disperarea agresivității încolțite. Dacă acest spectacol grotesc și umilitor care ni se înfățișează zilnic în mass media ar fi unul doar de suprafață, care s-ar diminua pe măsura *derinocerizării* biologice.

Forțele politice românești ajunse într-un echilibru periculos de labil, atît datorită luptelor intestinale, de loc cavaleresti, din rîndurile coaliției guvernamentale, cît și ale opoziției, dar și din cadrul partidelor însele duse pînă la fracturi dispuse oricînd la maziliri și execuții publice, incomodate vizibil de crizele proprii lor identități, dar mai ales de conflictul dilematic dintre convingerile și dorințele lor profunde — nemărturisite sau jenat mărturisite — și cele mai elementare precepte morale — creștine sau laice, nu contează —, sau așteptările legitime ale instituțiilor europene clădite pe aceste precepte, conflictul insolubil dintre dorința fierbinte de a ajunge *înăuntru* rămînînd totuși *înafară*.

Vechea dilemă a măgarului lui Buridan. Competiția cu vecinii a demnității lezate, acest veșnic meci de fotbal al frustrărilor naționale refulate, primează vizibil deocamdată față de interesele profunde și autentice ale cetățeanului român, subiectul propriu-zis al tuturor discursurilor politice, dar total absent din ecuația demersurilor reale, menite a-l face mai fericit sau mai mulțumit, în timpul unicei vieți pe care o trăiește.

Mai sînt doar trei anișori pînă să intrăm în mileniul III. În ciuda unei globalizări evidente, datorată mai ales fluxului extraordinar al informației, societatea omenească prezintă contraste izbitoare, de la triburi izolate de canibali rămase pe scara evoluției în epoca de piatră, pînă la canibalii computerizați (vezi torentul de mizerie spirituală debitată de canalele de televiziune!) ai societăților moderne, post-moderne sau post-post-moderne. Totuși cred că putem accepta că în epoca supraproducțiilor alimentare preferințele culinare ale confracțiilor noastre retardate cu cîteva milenii s-ar putea modifica într-un timp rezonabil. Specia umană a dovedit o adaptabilitate destul de dezvoltată nu numai la rău, dar uneori și la bine. Deși această ultimă variantă ar putea să-i fie fatală...

Totuși nu putem exclude posibilitatea eliminării prin selecție naturală a unor „specii”, inclusiv umane, mai greu adaptabile la o evoluție - fie ea bună sau rea - dar imposibil de zăgăzuit. Iar în procesul acestei evoluții competiția ar putea să fie decisivă. Asemenea indivizilor sau speciilor, națiuni întregi riscă să rămînă în afara istoriei, ca și triburile arhaice din Polinezia sau Mato Grosso.

România, cetățeanul român, va trebui să răspundă într-un moment de cotitură, la marile întrebări ale istoriei. Iar răspunsurile adecvate nu se vor afla nici în mitologiile traco-naționale, nici în referințele bibliografice la vinovăția veșnică a vecinilor și a marilor puteri, nici în basmele pseudo-democrației interbelice, nici în referirile la bogățiile pămîntului dăruit de dumnezeu sau talentele ieșite din comun ale românului. Orice am face, întrebarea persistentă rămîne: există o autentică elită românească **democratică și europeană** care să poată reprezenta modelul demn de urmat al cetățeanului român de azi și de mîine? Și dacă da, de ce nu?

Szokoly Elek

Multiculturalitate și prevenirea conflictelor

Apropiindu-se sfârșitul anului, simțem parcă din ce în ce mai puțin preocupați de munca cea de toate zilele. Simțem deja cu gândul la sărbătorile și la vacanța de iarnă. E vreme bilanțurilor și a încheierii proiectelor.

Astfel a sosit momentul ca și filiala Satu Mare să încheie programul „Oglinzile Democrației — Forum pentru promovarea relațiilor interetnice” — ediția II, finanțat de către Uniunea Europeană, în cadrul programului PHARE pentru Democrație. Partea mai „spectaculoasă” a programului, după cum bine știu cei ce-au răsfoit numărul 7-8 al buletinului, s-a derulat în timpul verii, pentru lunile de toamnă rămânând „munca de birou”.

În opinia noastră, acest program și-a atins scopul, fiind o reală școală a toleranței, tinerii bucurându-se împreună de perceperea unor informații și perspective noi. De altfel, despre acest program, presa scrisă și audiovizuală din județul Satu Mare a relatat pe larg.

Dar nu se termină toate odată cu venirea toamnei. Astfel că, în octombrie, a demarat și la Satu Mare un nou program, intitulat „Familii mixte — factor de prevenire a conflictelor interetnice și interconfesionale în Transilvania”. La runda de evaluare din primăvara anului 1997 a microproiectelor în vederea finanțării în cadrul Programului PHARE pentru Democrație a Uniunii Europene, acest proiect a fost încununat de succes. Programul, având o durată de 12 luni, este coordonat de către ZAKOTA Zoltán, beneficiind de suportul a doi sociologi, experți în domeniu.

Rățiunea alegerii acestei tematici este că, în ciuda îmbunătățirii climatului politic din ultima perioadă, această schimbare nu este suficientă, fiind necesară schimbarea mentalităților individuale și colective. Rolul de inițiator al schimbării poate fi asumat doar de către comunitățile locale, de către societatea civilă, acest lucru neputând fi „ordonat de la Centru”. Datorită deceniilor de indoctrinare naționalistă, a conflictelor interetnice și interconfesionale din ultimii ani și, nu în ultimul rând, datorită dificultăților economice și sociale, persistă și în ziua de azi o serie de stereotipii și prejudecăți ce poartă în ele pericolul unor noi conflicte.

La alegerea „grupului țintă” s-a ținut cont de faptul că Transilvania a constituit pe tot parcursul istoriei sale o regiune multietnică și multiconfesională — această caracteristică a ei persistând și azi, chiar dacă mai puțin pregnant decât în trecut. Dar, paradoxal, acest tezaur multicultural a generat, în același timp, o serie de situații tensionate, ba chiar conflicte deschise între diferitele etnii și confesiuni. În opinia noastră, familiile mixte pot avea un rol major în detensionarea

climatului social, precum și în schimbarea mentalităților actuale; din păcate, acest potențial al lor a fost neglijat pînă acum.

Pornind de la aceste premise, ne propunem atingerea următoarelor obiective:

- Cunoașterea specificului comunității interetnice și interconfesionale în familiile mixte și a problematicii aferente: atitudini, valori, integrare în comunitatea locală și societate, folosirea limbii materne, păstrarea și transmiterea identității, precum și interacțiunile dintre diferitele modele culturale.

- Evidențierea rolului familiilor mixte în comunicarea interetnică și interconfesională, în prevenirea și atenuarea conflictelor.

- Folosirea acestui potențial în promovarea cunoașterii reciproce și depășirea prejudecăților, precum și în dezvoltarea unei atitudini tolerante.

- Elaborarea unui material (în limbile română, maghiară și engleză) privind rezultatele practice și teoretice ale acestui program.

Proiectul se va desfășura în mai multe faze:

- Alegerea grupurilor țintă pe baza criteriilor de reprezentativitate, în funcție de: apartenența socio-profesională, mediul de proveniență, apartenența etnică și confesională a partenerilor, perioada încheierii căsătoriei, modul specific de transmitere a valorilor ce definesc identitatea.

- Acest studiu va fi efectuat în mai multe localități urbane și rurale alese pe baza următoarelor criterii tipologice considerate esențiale din punctul de vedere al selecției: compoziția etnică a populației, distincția rural-urban, specificul istoric și cultural al localității și a zonei.

- Pentru realizarea scopului propus, după stabilirea grupurilor țintă, vom efectua interviuri cu membrii acestora. Tematica interviurilor se va axa pe dimensiunile cele mai semnificative ale conviețuirii: problematica păstrării și transmiterii identității etnice și religioase, modalitățile de comunicare intra-și extrafamiliale, modul de percepere al propriului statut în cadrul comunității, identificarea potențialelor surse de conflict și a modalităților de soluționare. Pe baza concluziilor desprinse, vom elabora un model teoretic, cu privire la formele de conviețuire, modalitățile de comunicare, respectiv posibilitățile de asumare și păstrare a identității.

- Seminariile ce vor urma, în localitățile Tîrgu-Mureș, Cluj, Timișoara, Satu Mare, se vor organiza pe criterii de reprezentativitate zonală. Tematica acestora va aborda în principal: dimensiunile enunțate la punctul precedent, prezentarea modelului teoretic elaborat în faza precedentă, schițarea unor modalități de dezamorsare a conflictelor, evidențierea rolului catalizator al familiilor mixte în facilitarea comunicării, modificarea și validarea modelului propus, în funcție de

specificul zonal. Seminariile vor decurge cu participarea activă a membrilor grupului țintă, a unor specialiști în domeniu, studenți, reprezentanți ai societății civile și a liderilor locali de opinie.

- Rezultatele interviurilor și a seminariilor vor fi prelucrate, sistematizate și prezentate într-un raport ce va constitui materialul de bază al conferinței finale de la Baile Felix. Rezultatele cercetării și ale proiectului, în general (rapoarte, studii, articole de presă, materiale audio-vizuale, etc.) vor fi puse la dispoziția celor interesați de această tematică: specialiști, ONG-uri de profil, autorități locale și centrale, lideri de opinie, etc.

În cazul finalizării cu succes a proiectului, tema va putea fi continuată într-un cadru mai larg de cooperare regională, prin atragerea unor parteneri externi, pentru derularea unor programe bazate pe studii comparative.

Programul a debutat printr-o conferință de presă la sfârșitul lunii octombrie 1997, activitățile derulându-se conform agendei prestabilite.

Tot la capitolul programe, menționăm că Liga Pro Europa — Filiala Satu Mare a participat și la runda de evaluare din toamna anului 1997 a microproiectelor în vederea obținerii unei finanțări în cadrul Programului PHARE pentru Democrație al Uniunii Europene. Proiectul depus se intitulează „Rromii — între prejudecată și ignoranță”, elaborat fiind de ZAKOTA Zoltán. Rezultatele evaluării încă nu s-au anunțat, astfel că deocamdată nu vă putem aduce la cunoștință decizia evaluatorilor.

În această perioadă a continuat activitatea privind parteneriatul semnat la finele anului 1996, când Liga Pro Europa — Filiala Satu Mare a fost cooptată, alături de alte treisprezece ONG-uri într-o rețea de Centre de informare, sub coordonarea Centrului de Asistență pentru Organizații Neguvernamentale — București. Acest Centru de Informare, care ființează în cadrul Ligii Pro Europa — Filiala Satu Mare, stă la dispoziția celor peste 40 de ONG-uri din județul Satu Mare, începând din vara anului 1997, fiind coordonat cu multă însuflețire și profesionalism de către Olimpia NEAGU. S-a desfășurat o susținută activitate de asistență și consultanță în domeniile: înființarea de ONG-uri, funcționarea acestora în cadrul legal, scrierea cererilor de finanțare, informații cu privire la principalii finanțatori din România. De asemenea, s-a urmărit informarea continuă a publicului cu privire la activitatea Centrului de Resurse prin intermediul mass-media.

Pomind de la aceste proiecte, sperăm ca anul care vine să ne aducă satisfacții la fel de mari cum am avut în '97. Și nu numai în plan profesional. Ceea ce vă dorim și Dumneavoastră, tuturor!

(Z.Z.)

Un premiu cu semnificații

Guvernul Ungariei, printr-o hotărâre a primului ministru, acordă în fiecare an premii pentru organizațiile, persoanele publice care s-au evidențiat printr-o activitate fructuoasă în sprijinul minorităților, premii constând într-o plachetă, o diplomă și o sumă de bani. Premiul se acordă în Parlamentul Ungariei și este înmănat de primul ministru. În acest an, a fost recompensată cu acest premiu și doamna Smaranda Enache, copreședintă a Ligii Pro Europa.

La câțiva timp de la acordarea acestui important premiu, după ce emoțiile și bucuria s-au mai estompat, doamna Enache a avut amabilitatea de a răspunde invitației la o convorbire pe marginea acestui important eveniment.

– Ce însemnătate a avut acest premiu pentru dumneavoastră, ca militantă pentru drepturile omului în general și ale minorităților în special?

– Cred că este în primul rând o recunoaștere publică a activității Ligii Pro Europa și în al doilea rând un prilej special. Premiul Pro Minoritate a fost acordat de Guvernul Ungariei, iar relațiile dintre România și Ungaria sînt extrem de importante în ceea ce privește stabilitatea Europei Centrale. Acordarea unui asemenea premiu unei persoane din România — care este și etnic român, așa cum sunt eu — este o recunoaștere implicită din partea Guvernului Ungariei că există în România preocupări, în primul rând în societatea civilă, pentru ameliorarea relațiilor interetnice și pentru atingerea standardelor europene în tratamentul minorităților.

– Ce a însemnat acest premiu pentru țara noastră și pentru relațiile de bună vecinătate cu Ungaria?

– Anul trecut premiul a fost acordat lui Gabriel Andreescu și prin el a fost recunoscut aportul pe care Comitetul Helsinki Român îl aduce în mod substanțial la cercetarea problematicii minorităților în România. Anul acesta, prin mine, acordarea acestui premiu înseamnă, cred eu, o și mai mare apropiere între cele două țări, înseamnă în același timp o poartă deschisă pentru dialog la toate nivelele așa cum el a existat în ultimul timp. Trebuie să spun că atât Liga Pro Europa, cât și Comitetul Helsinki, chiar în perioadele cînd relațiile româno-ungare erau oarecum blocate de factorii politici, au realizat cu consecvență întâlniri transfrontaliere, printre ele Universitatea de Vară de la Bálványos, care a fost probabil spațiul cel mai important, locul unde s-au putut întîlni și cunoaște personalități, politicieni care, în cele două țări, fac astăzi politica de apropiere.

– Care au fost reacțiile pe plan local și național la aflarea vestii primirii acestui premiu?

– Au fost reacții diferite: pe de o parte, din partea presei democratice și a personalităților democratice, am primit felicitări, pe de altă parte au existat publicații în care acest premiu a fost interpretat

ca o dovadă a „trădării de țară” ca dovadă a faptului că unii dintre noi, cum ar fi Gabriel Andreescu și cu mine, sîntem „în slujba unor interese străine”! Or, amîndoi, și din fericire marea majoritate a publicului cu convingeri democratice din România, înțelege perfect importanța acestei diplomații civice de apropiere. Și în general în sondajele de opinie s-a văzut că există o extraordinar de mare deschidere a locuitorilor acestor două țări către integrare europeană. Or, după cum știm, una dintre condițiile integrării europene este și buna vecinătate și tratamentul tolerant, deschis, în problema minorităților. Eu cred că prin acest tip de gesturi se apropie relațiile dintre aceste două țări și se ameliorează pacea interetnică în România. Deci, indiferent de accentele ostile, de suspiciuni sau comentarii răuvoitoare, sper că acest premiu a fost înțeles cum se cuvine în România.

– Care a fost reacția Ministerului de Externe Român, avînd în vedere serviciile aduse în calitate de „ambasador popular”?

– Premiul mi-a fost acordat la 17 decembrie într-o ședință festivă a Parlamentului Ungariei de către primul ministru maghiar, domnul Gyula Horn, în prezența a numeroși parlamentari, politicieni

din țara vecină. La această festivitate, spre bucuria mea, a fost prezent și domnul ambasador Cordoș al României la Budapesta. Premiul de altfel, a fost acordat mai multor persoane și organizații. Între ele au existat organizații ale romilor din Ungaria, organizații ale românilor din Ungaria. Cred că prin prezența domnului ambasador, s-a marcat o atitudine pozitivă a Ministerului de Externe Român cu privire la acest gest al guvernului ungar și o recunoaștere implicită a meritelor societății civile în reconcilierea istorică.

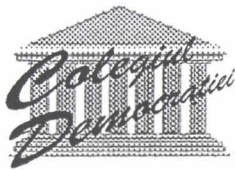
– Considerați necesar ca Guvernul României să preia acest model și să acorde premii persoanelor, organizațiilor ce militează pentru un tratament european față de minorități?

– Noi am propus deja, deocamdată informal, domnului ministru al minorităților Tokay György, să aibă în vedere instituirea și în România a unei Zile a Minorităților care ar putea fi ziua de 18 decembrie, zi în care în 1992 Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a

adoptat o foarte importantă Declarație cu privire la drepturile persoanelor aparținînd minorităților, un cadru moral de comportament pentru guverne. Cu acest prilej, fără îndoială, ar fi foarte potrivit să se acorde distincții de acest tip celor care militează pentru drepturile minorităților în România și în afara granițelor. Știm că există grupuri care promovează o bună relație interetnică și în Moldova, și în Ucraina, și în Ungaria și în Serbia. Asemenea grupuri ar trebui să poată fi cunoscute de opinia publică, iar aceste premii folosesc tocmai acestui scop, acordă credibilitate și recompensă celor care, în condiții uneori impopulare, desfășoară o astfel de activitate.

– Vă mulțumim, vă felicităm și vă dorim o activitate la fel de rodnică și la fel de bine apreciată. (L.A.)

COLEGIUL

Integrarea Europeană: speranțe și obstacole

Deși din cauza ceții nu a putut onora cu prezența sa deschiderea festivă a celei de a patra ediții a Colegiului Democratiei, domnul ambasador al Olandei în România, C.M.M.H.R. van HANSWICK de JONGE, a transmis participanților discursul de deschidere al domniei sale, din care prezentăm aici câteva fragmente.

Este pentru mine o onoare și în același timp o bucurie ocazia de a vă ține o prelegere pe tema: *Integrarea Europeană: speranțe și obstacole* [...]

România a fost, de-a lungul vremii, o parte semnificativă a subcontinentului european, mai precis, a Europei Centrale, sau cum o numesc germanii, Mitteleuropa. România are multe afinități cu țări din Europa Centrală, cum ar fi Ungaria, Austria, Slovenia, Cehia, Slovacia, Polonia și Elveția, care împărtășesc, toate, o serie de valori ale culturii și civilizației definitorii pentru această parte a Europei. Acest lucru se verifică în multe aspecte ale culturii românești. [...]

Nu am să-i contrazic nici pe cei care susțin că România nu este doar o țară central-europeană, ci a fost supusă și influențelor balcanice, orientale. [...] Sinteți, de asemenea, un loc de interferență, o poartă europeană de acces a valorilor culturale provenite din Orient și Orientul apropiat. [...] Nu renunț însă la afirmația pe care am făcut-o: că România este în primul rând o țară central europeană.

Poate vă întrebați de ce insist asupra valorilor central europene și respectiv asupra valorilor românești când doresc să abordez subiectul integrării europene. Există uneori impresia că, pentru a fi pregătite pentru integrarea în Uniunea Europeană, România și alte țări candidate din regiunea Europei Centrale trebuie să își facă intrarea într-un spațiu cultural nou și diferit, și anume în modelul occidental de viață. [...] Mai mult, unii români par a crede că țara lor ar trebui total reformată după un model Atlantic abstract. De aceea trebuie să fim foarte atenți și să definim exact cerințele care să califice un candidat exact a deveni membru în Uniunea Europeană.

Există câteva valori fundamentale în Occident, care au ajutat la atingerea prosperității și stabilității politice de care, în general vorbind, se bucură Uniunea Europeană. În capul listei sînt trei principii de bază: instituții democratice, respectul față de drepturile omului și economia de piață. Aceste sînt criteriile generale și obligatorii pentru integrarea în Uniunea Europeană. Aș dori să

mai adaug două cerințe stringente: transparența legislativă și predictibilitatea Guvernului. O mare importanță o are elaborarea unei legislații sigure și a unor contracte convenabile. De acest lucru sînt interesați investitorii străini. [...]

Faptul că România a pornit pe drumul respectării regulilor democrației, a dreptu-

Începem cu plăcutul: balul bobocilor democrației...

rilor omului și se îndreaptă spre o economie de piață liberă pare o realitate, dar trebuie înlăturată orice îndoială, pentru ca acest demers să fie durabil. Transparența legislativă și predictibilitatea Guvernului este un scop al politicii autorităților românești, dar care nu este încă realizat în totalitate. Cea mai critică problemă este dacă România este într-adevăr pregătită și capabilă să parcurgă întregul proces dureros și distructiv al adoptării miilor de reguli care constituie ceea ce se numește *acquis communautaire*. Și asta pentru că aceste reguli și standarde pot cauza schimbări dureroase în modul tradițional de viață al acestei țări.

Dacă luăm drept exemplu alte țări europene care au devenit membre ale Uniunii Europene, precum Spania, Portugalia, Țările Scandinave, Austria, remarcăm că aceste țări, însușindu-și *acquis communautaire*, nu și-au pierdut totuși identitatea națională. [...] Dar în momentul aderării, aceste țări erau deja mult mai apropiate din punct de vedere al dezvoltării economice și sociale de vechii membri ai Uniunii Europene, decât alte candidate din Europa Centrală. Pentru acestea

— printre care se numără și România — din urmă tranziția va fi mult mai dificilă, datorită îndelungii separări provocate de Cortina de Fier și de foștii conducători marxiști.

Înseși autoritățile române au recunoscut că țara nu este în acest moment suficient de pregătită pentru a începe negocierile de aderare. Schimbările necesare ar putea cauza un șoc puternic în cazul unui timp de pregătire prea scurt. [...]

Lărgirea Uniunii va duce, de asemenea, la câteva schimbări ale imaginii ideologice pe care Uniunea se fundamentează. Într-adevăr, dacă la început comunitatea a fost orientată către o viziune de viață de tip Atlantic, ea va deveni, după noua lărgire, o unitate geopolitică orientată spre Continent. [...]

Ce va însemna pentru Uniunea Europeană concentrarea spre centrul subcontinentului european?

În opinia mea, ea va duce la îmbogățirea și la dezvoltarea unei unități geopolitice mai puternice, atât din punct de vedere economic, cât și spiritual. Într-adevăr, adaptarea la economia de piață și accesul la o piață unită ar duce la o relansare considerabilă a economiilor central-europene și la o prosperitate remarcabilă. Stabilitatea garantată de un guvern democratic, statul de drept și respectul pentru drepturile omului vor favoriza, de asemenea, investițiile și dezvoltarea economică. [...]

Și cu toții vom putea fi martorii unei renașteri a civilizației în Mitteleuropa. Pe de altă parte, țările occidentale membre ale Uniunii Europene — vorbesc de membrii actuali — vor putea beneficia pe deplin de bogatele valori culturale a Europei Centrale, inclusiv de cele ale României. [...]

Aș dori să fac câteva comentarii privind relațiile dintre Regatul Olandei și România. [...] Noi, Regatul Olandei, sîntem cel mai mare investitor străin din România (în jur de 350 milioane de dolari). Puteți înțelege că acest lucru îmi dă o mare satisfacție ca ambasador în țara Dvs. Cred că în viitor vom putea dezvolta în multe alte domenii acest parteneriat, simbolizat de axa Rotterdam-Constanța. [...]

Aș dori să-mi închei discursul cu un mesaj către toți prietenii mei din România: este timpul să ne trezim din coșmarul trecutului, timpul inițiativei și reînnoirii. Uniunea Europeană se uită la dumneavoastră (ca să reiau o vorbă faimoasă) și își ridică pînzele pentru momentul cînd veți fi gata să urcați pe puntea Uniunii Europene.

(Traducerea de Kacsó Judit-Andrea)

DEMOCRAȚIEI

Rolul organizațiilor neguvernamentale în formarea societății civile în România

Primul curs al celei de-a patra ediții a Colegiului Democrației a fost susținut de Smaranda ENACHE și Mircea SUHAREANU la 20 decembrie 1997 și a avut ca temă *Rolul organizațiilor neguvernamentale în formarea societății civile în România*. Elaborarea acestui curs — pe care îl prezentăm aici sub o formă rezumativă — s-a pornit de la câteva din ideile expuse de Randal Teague și Kristian Sorensen în prelegerile „Posibilitățile ONG-urilor românești”, respectiv „ONG-urile în societatea civilă” pe care le-am ținut la Forumul ONG-urilor desfășurat la Sinaia între 24-29 martie 1994.

După 41 de ani de dictatură comunistă, evenimentele cu caracter revoluționar din decembrie 1989 au deschis posibilitatea reinstaurării democrației în România. Procesul de reinstaurare a democrației constă în eliminarea treptată a monopolului statului-partid sau a partidului-stat din toate domeniile de activitate. În timp ce în economie acest deziderat este realizat de instituirea și punerea în aplicare a unui plan concret și eficient de privatizare, promovându-se instaurarea unei economii de piață, pe plan social, organizațiilor neguvernamentale (ONG-uri) le revine rolul formării societății civile.

ONG-urile au câteva trăsăturile esențiale comune:

- Nu sînt dependente de aparatul de stat (de aici și titulatura ce o poartă). Ele pot urmări influențarea exercițiului politic și pot fi sprijinite financiar de stat, din punct de vedere legal și organizatoric păstrîndu-și însă independența față de acesta.
- ONG-urile trebuie privite distinct de societățile comerciale sau — în general — de organizațiile orientate pe profit, care operează pe piață. Caracteristica specială a organizațiilor voluntare, non-profit, este mandatul lor idealist și motivația lor, ele ținînd către o cauză comunitară.
- ONG-urile trebuie percepute ca grupuri de persoane urmărind interese comune. Formele lor de organizare nu au un caracter formal, în sensul că sînt autoimpuse, chiar dacă au un aspect ierarhic.

Rolul ONG-urilor în procesul tranziției

Funcția cheie a ONG-urilor constă în posibilitatea pe care aceste forme o oferă cetățenilor de rînd pentru a milita și a realiza deziderate cu caracter etic, social și cetățenesc, aceasta ducînd în mod implicit la ridicarea continuă a nivelului lor de conștiință. Solicitățile și necesitățile cetățenilor sînt imbinat și transpuse astfel în cerințe politice, care la rîndul lor sînt promovate în procesul politic. Creșterea nivelului de conștiință este o condiție a armonizării tuturor cerințelor grupurilor minoritate din societate, la fel ca și a conștientizării populației majoritare în legătură cu drepturile grupurilor opresate. Un spectru amplu de activități din cadrul ONG-urilor, ca: educația, protecția mediului, accesul la servicii publice, asistența socială, protecția socială și crearea unor noi locuri de muncă sînt premise pentru generarea unor opțiuni politice în funcție de șansele de soluționare a problemelor.

ONG-urile joacă un rol important în încurajarea diversității și a diferențelor de opinii. Această diversitate este o caracteristică a vieții democratice. ONG-urile acționează ca agenți ai extinderii pe plan social a unor orientări noi. Prin activitatea în cadrul ONG-urilor, indivizii se instruiesc pentru rolul de

homo politicus. ONG-urile care au lucrat sub regimuri opresive reflectă adeseori în activitatea lor tendințe nedemocratice. În perioada de tranziție către

... și continuăm cu utilul: prima lecție a democrației.

democrație este vital ca structura acestor ONG-uri să se schimbe, pentru a putea răspunde cerințelor comunității și pentru a se bucura de încredere, în primul rînd prin transparența luării deciziilor și a gestionării financiare. Aceste standarde ar putea servi ca model pentru astfel de organizări la orice nivel.

ONG-urile își asumă rolul unui mecanism de atenționare și de prevenire timpurie, dezvoltînd o rețea internațională pentru obținerea de idei și informații despre noile evoluții pe plan internațional, cît și ca platformă pentru schimbul de idei sau strategii.

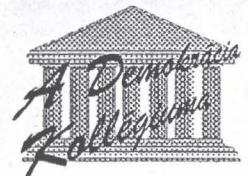
Rețelele internaționale de ONG-uri sînt importante pentru diseminarea de informații despre tendințele nedemocratice sau represiunea ce domnește în unele state, protejînd ONG-urile de represiunea statului în asemenea cazuri, provocînd cuvenita reacție internațională de dezaprobare.

ONG-urile acționează ca tampon între cetățean și stat. Aidoma conceptului Drepturilor fundamentale ale omului, ce are menirea de a proteja individul față de abuzurile accidentale sau sistematice ale statului aflat în tranziție, tot așa și ONG-urile exercită *de facto* o funcție de protecție socială. În sfîrșit, ONG-urile au rol de tampon în economia de piață, valorile democratice ale acesteia găsindu-și

expresia în activitățile ONG-urilor care în cadrul economiei de piață au un efect moderator.

Revenirea societății românești pe calea democrației a făcut cu puțință apariția după 1989 a ONG-urilor; pe lîngă cele cu caracter social, socio-profesional, cultural, sau turistic-sportiv, parte din ele reluînd tradiții anterioare perioadei comuniste, este demnă de semnalat apariția unor organizații de apărare a drepturilor, domeniu de activitate relativ nou în societatea românească. Astfel, la începutul anului 1990 au luat ființă Asociația pentru Apărarea

Drepturilor Omului în România — Comitetul Helsinki (APADOR-CH) și, independent de ea, Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului (LADO), apoi asociația Pro Democrația, iar în februarie 1993, Asociația Avocaților pentru Apărarea Drepturilor Omului (APADO). De asemenea, la inițiativa unui mic grup de persoane, a fost creată Societatea Independentă Română a Drepturilor Omului (SIRDO). Totalitatea ONG-urilor axate pe apărarea drepturilor omului au, datorită scopului propus, o activitate eșalonată pe programe care vizează în general problemele stringente pe care le ridică societatea românească în tranziție. Desigur, aceasta nu înseamnă că activitatea lor va deveni inutilă odată cu încheierea tranziției spre democrație pentru că democrația însăși nu se reduce la un echilibru atins odată pentru totdeauna, ci presupune tot timpul întrebări noi care, la rîndu-le, au nevoie mereu de alte răspunsuri.

Az Erdélyi Napló hasábjain (Viktimológia Pro Europa módra), anélkül, hogy közölné a PRO EUROPA Liga Nyilatkozatának szövegét, Dénes László a következőkkel vádolja szervezetünket: „Ezekkel [a román nacionalista erőkkel] egy kalap alá veszi a romániai magyar nemzeti közösség azon szászolait, akik bíráltni merik az RMDSZ elhamarkodott hatalmi szerepvállalását, kirakatjelenlétét a kormányzatban, eredménytelen alkudozását, politikai partnerei általi zsaroltatását. [...] A közleménynek ezt a részét akár George Pruteanu is fogalmazhatta volna a Kereszténydemokrata Nemzeti Parasztpárt nevében... A homályos celozgatás azt sugallja, hogy az RMDSZ-nek minden feltétel nélkül kell részt vennie a román-magyar partnerségben és dialógusban, miközben a román politikum kénye-kedve szerint packázhat a magyar kisebbséggel, a többségi erő pozíciójából. [...] Aligha hibáztunk, ha jobbra Tókes Lászlónak címzett bírálatként fogjuk fel az elszigetelődésre való felbujtás emlegetését” A szerző „sejtéseit” Smaranda Enache és Tókes László egymással szembehelyezett fényképeivel emelte ki az Erdélyi Napló szerkesztősege. Az alábbiakban közreadott novemberi Nyilatkozatunk szövegének magyar nyelvű változata, gondoljuk, önmagában is kellő magyarázatot nyújt majd a részrehajló értelmezés bizonyítására.

Tisztelt Főszerkesztő Úr,

A válaszadás jogán kérjük, hogy közöljék le lapjukban a következő szöveget

„Ha a nacionalista sajtó részéről nyilatkozataink torz értelmezése nem jelent számunkra újdonságot, nem kis meglepetésül szolgált viszont a lapjuk december 2-i számában leközölt „Viktimológia Pro Europa módra” c. írás hangneme, valamint szervezetünk november 21-én kiadott Nyilatkozatának értelmezése.

Hálásak lennénk, ha az írás szerzője (Dénes László) nem a saját olvasatát sugallná a tisztelt olvasónak, hanem magát a Nyilatkozat szövegét idézne, mely véleményünk szerint nem szorul a szerző sajátos értelmezéseire.

Együttal megköszönnénk a Tisztelt Szerkesztősegnek, ha nem élne a mesterséges szembeállítások manipulatív (a fényképek összeállításával is

sugallt) technikájával, hanem a PRO EUROPA Liga tevékenységéhez és a Nyilatkozat egészéhez mérné eredeti logikájára épülő értelmezéseit.

Valószínű, hogy ha a cikk szerzője figyelmesebben követte volna a PRO EUROPA Liga tevékenységét és állásfoglalásait, nem ragadtatta volna magát efféle felületes és oktalanul szenvedélyes értelmezésekre, mely egyáltalán nem szolgálja az olvasóközönség tárgyilagos tájékoztatását.

Éppen ezért a válaszadás jogán kérjük, hogy e levél kíséretében teljes egészében közöljék le a PRO EUROPA Liga november 21-i keltezésű Sajtónyilatkozatát, melynek megkönnyítéséhez mellékeljük a szöveg magyar nyelvű fordítását. Köszönjük.

Tisztelettel,

Smaranda ENACHE
Társelnök

SZOKOLY Elek
Ügyvezető igazgató

Sajtónyilatkozat

Erősödnek a nacionalista megnyilvánulások

A PRO EUROPA Liga aggodalommal kíséri a nacionalista és idegengyűlölő megnyilvánulások felerősödését a társadalom legkülönbözőbb berkeiben: politikai pártok és nemkormányzati szervezetek soraiban, állami intézményekben, a sajtóban. Románia történetének meghatározó pillanatahoz érkezett. Kinyilvánította a NATO-ba és az Európai Unióba való integrálódásának szándékát. E nyilatkozatok tükrében Románia nagy felelősséget vállal, nem csak a deklarációk, hanem a cselekvés szintjén is. e intézmények szelleméhez való csatlakozásával melyek — katonai és gazdasági jellegükön túl — az euro-atlanti államok közösségének elkötelezettségét jelenti egy olyan értékrend mellett melyben nincs helye az etnikumok és a vallások közti gyűlöletnek, az intoleranciának és a xenofóbiának.

A PRO EUROPA Liga aggodalommal kíséri:

1. az Antonescu rendszer egyes tisztgatói, Románia főügyése által kezdeményezett rehabilitálási szándékát, mégha belső és nemzetközi nyomásra ezt részben visszavonta is. A PRO EUROPA Liga többször felhívta a közvélemény figyelmét arra a tényre, hogy a fasiszta rendszer létrehozásáért, valamint a zsidóság és a cigányság elleni holokausztért felelős Antonescu marsall és társai, Hitler hű szövetségesei, nem tekinthetők amodrom román nemzet mintaképeinek, mégha küzdöttek is a szovjet balsevizmus ellen. A PRO EUROPA Liga továbbra is tiltakozik Ion Antonescu szobrának közterületeken való felállításá ellen, valamint az ellen, hogy róla utcákat, köztereket nevezzenek el, mindezek antidemokratikus politikája legitimizálásának megannyi szimbolikus gesztusaként, valamint rendszere ártatlan áldozatai emlékének beszennyezéséeként értelmezhető, mégha személyi szinten hivatásos katonai méltósága példaszerű is lett volna.

2. Nagyrománia Pártja kongresszusának lezárását a Parlament — a román demokrácia alapvető intézményének — épületében. Ezáltal, e mélyen antidemokratikus szellemű gyülekezet, az állami intézmények veszélyes és érdemtelen támogatását élvezte. Véleményünk szerint megengedhetetlen, hogy Románia Parlamentje, akár csak két napra is, a szélsőséges nacionalizmus székhelyévé váljon.

3. egyes állami intézmények — a Vallásügyi Államtitkárság — hozzájárulását a nacionalista erők politikai kampányához, melyek állásfoglalások válla-

lásával melyek ellentmondanak úgy az Alkotmány szellemének, mint Románia nemzetközi kötelezettségeinek. Mi, a PRO EUROPA Liga tagjai, románok, magyarok, romák, zsidók, szászok a kulturális sokszínűséget Erdély egyik alapvető értékének, s egyúttal európaiságunk kétségbevonhatatlan jelének tartjuk. Határozottan visszautasítjuk mindazon nyílt vagy burkolt kísérleteket melyek a helyi identitás megváltoztatását és a szülőföld lakosai közti viszony megmérgezését tűzte ki céljául. Egyértelműen támogatjuk a kisebbségben élő románok legitím kulturális önazonosságának védelmét. Ugyanakkor nem néhezük közömbösen ürügyként való felhasználását sajátos kulturális területek demográfiai összetételének megváltoztatására, olyan intézmények betelepítésével, melyek nem tükrözik e régiók lakosságának reális szükségleteit.

4. egyes kormányzati pártok és személyiségek kételkedősségét olyan kérdésekben melyek befolyásolhatják Románia euró-atlanti integrációját. Ilyen az interetnikuskapcsolatok kérdésköréhez való viszonyulásuk is, mely sokkal veszélyesebb részükről, mint olyan pártok részéről amelyek nem rejtik véka alá programjaik szélsőséges nacionalista jellegét. A PRO EUROPA Liga megdöbbenését fejezi ki egy demokratikus párt, a Kereszténydemokrata Nemzeti Parasztpárt, George Mihail Pruteanu szenátor által, úgy a Parlament szószékéről mint a sajtóban terjesztett eszméivel szemben tanúsított engedékenysége miatt, melyekkel főképpen a szélsőséges pártok soraiban nyert szövetségeseiket. Pruteanu szenátor kijelentései szöges ellentétben állnak úgy a Gyulafehérvári Nyilatkozattal mint a Kereszténydemokrata Nemzeti Parasztpárt programjával, ennek nemzetközi szinten kifejezett álláspontjával és a román választóközönség veszélyes felretájékoztatásához vezethet. A kettős mértékegység alkalmazása a kisebbségi kérdés kezelésében, egyik külső, és másik belső használatra, nemcsak mélységesen erkölcstelen, de komolyan megkérdőjelezi a román nemzeti politika hitelét. Az anyanyelven való oktatás jogát biztosítja úgy a román Alkotmány, mint azok a nemzetközi egyezmények melyeket Románia aláírt. Egyes tantárgyak román nyelven való oktatásának kényszerítését nem támogatja alá egyetlen pedagógiai érv sem, a román nyelv elsajátításának, a kisebbségek által, természetes szükségletének és nem rácröszkolt idegen nyelvként kell megtörténnie.

5. egyes sajtóorgánumok részrehajlását a interetnikuskapcsolatok tükrözésében. Az Antena 1 és a Pro TV magán televízióadók, de maga a TVR nemzeti televízióadó is, nagyobb adásidőt biztosít európaellenes, exkluzivista, nacionalista eszméket hirdető egyéneknek, mint azon civil társadalmi csoportosulások képviselőinek akik a pro-európai értékrend mellett törek lennének. Az elfajta szerkesztőségi politikát végül is Románia szenved meg, melyet olyan országgént mutatnak be melyben az intolerancia és az európaellenesség uralkodik irányzatok.

6. egyes magyar vezérégyenységek által kezdeményezett kampányt, mely az RMDSz elszigetelődését szorgalmazza. Mindez nem tesz jószolgálatot sem a kisebbségeknek, sem a román-magyar partnerkapcsolatnak, mely nem csupán konjunkturális követelmény hanem a középeurópai stabilitás tartósságának egyik alapfeltétele. A múlt évszázadok száz, örmény vagy zsidó endogám közösségei nem képezhetnek a XXI-ik század Egyesült Európája számára követendő életképes mintaképet, a szövetségesek következetlenségét szülte jogos elégedetlenség nem szolgálhatnak eléggé súlyos érveket a párbeszéd és a partnerkapcsolat folytatásá ellen.

KÉRÉSSSEL FORDULUNK:

1. az állami intézményekhez, hogy óvják meg semlegességüket és tartózkodjanak minden olyan részrehajló intézkedéstől mely diszkriminációt és egyenlőtlenséget szülhet polgárok, etnikai közösségek vagy felekezetek között.

2. a sajtóhoz, hogy tanúsítson fokozottabb társadalmi felelősséget az interetnikai és interkonfessionális kérdések bemutatásában és terjesztésében, egyenlő esélyeket biztosítva valamennyi szempont kifejezésére.

FELHÍVJUK a román társadalom közvéleményalakító vezérégyenységeit, a független sajtót, a civil társadalmi szervezeteket, a demokratikus pártokat, hogy tevékenyen járuljanak hozzá az interetnikai és interkonfessionális türelmesség kiépítéséhez, Románia euro-atlanti integrációjának támogatásához, mindazon demokratikus eszmék jóhíszemű alkalmazásához melyekért hazánk, aláírt egyezményeiben és szerződéseiben, kötelezettséget vállalt.

A PRO EUROPA Liga

Marosvásárhely, 1997 november 21-én

Misiune de mediere la Odorheiu Secuiesc

În data de 15 decembrie 1997 s-a desfășurat la Odorheiu-Secuiesc o misiune de mediere în chestiunea Cserehát organizată de Liga Pro Europa în colaborare cu APADOR-Comitetul Helsinki Român, la discuții participând, în calitate de observator, directorul Oficiului Național pentru Rromi din cadrul Departamentului pentru Protecția Minorităților Naționale din România.

De asemenea, au fost prezente părțile aflate în litigiu: reprezentantele Congregației Greco-Catolice a Inimii Neprihănite, primarul Odorheiului, consilierii din cadrul Consiliului Local Odorhei, finanțatorul elvețian al așezământului și reprezentantul antreprenorului general Aris Industrie SA. Discuțiile s-au încheiat cu semnarea unui protocol, al cărui text îl redăm în continuare.

PROTOCOL, încheiat astăzi, 15 decembrie 1997, cu ocazia întâlnirii care a avut loc între reprezentanții Consiliului Local și ai Primăriei din Odorheiu Secuiesc, ai Congregației Inimii Neprihănite, ai Asociației Basel Hilft și Aris Industrie S.A., întâlnire organizată de Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului în România - Comitetul Helsinki (APADOR-CH) și Liga Pro Europa, pentru discutarea situația clădirii din Cserehát, Odorheiu-Secuiesc. La întâlnire a participat, în calitate de observator, un reprezentant al Departamentului pentru

Protecția Minorităților Naționale (D.P.M.N.).

Participanții la întâlnire au convenit următoarele:

1. În legătură cu beneficiarii construcției și serviciilor care vor fi oferite, părțile se vor întâlni pentru a discuta într-un interval de 90 (nouăzeci) de zile.

2. Copiilor li se va asigura învățarea în limba maternă, folosirea limbii lor mateme, ca și păstrarea și practicarea religiei proprii.

3. Personalul medical, educațional de specialitate și personalul auxiliar va fi angajat, cu prioritate, din Odorheiu-Secuiesc și din zona Odorhei. În situația în care personalul local nu ar fi corespunzător, se va proceda la angajarea unor specialiști din alte localități, vorbitori ai limbilor mateme ale copiilor cărora li se oferă serviciile.

4. Cu ocazia finalizării clădirii, aceasta va fi dotată cu acele facilități necesare copiilor cu handicap (lift, rampe pentru cărucioare, înălțarea balustradelor, etc.); de asemenea vor fi amenajate sălile de tratament medical și recuperatorii.

5. Părțile vor face demersurile necesare în vederea obținerii, în condițiile legii, a autorizațiilor necesare pentru construcție și funcționare.

Consilieri locali Odorheiu-Secuiesc

Primar Odorheiu-Secuiesc

Congregația Inimii Neprihănite (sub rezerva aprobării de către Mitropolia Greco-Catolică din Blaj)

Aris Industrie

Basel Hilft

Gabriel Andreescu - APADOR-CH

Renate Weber - APADOR-CH

Smaranda Enache - Liga Pro Europa

Szokoly Elek - Liga Pro Europa

Dan Oprescu - D. P. M. N.

La conferința de presă: Gabriel Andreescu, maica Anca Dragoș și Dan Oprescu

Drept la replică

Doamnei Gabriela Adameșteanu
Redactor-șef, Revista 22

Stimată Gabriela Adameșteanu,

Uzînd de dreptul la replică, vă rugăm să publicați reacția noastră la afirmațiile pe care domnul Remus Opreș le-a făcut la adresa Ligii Pro Europa în interviul său din numărul 51/1997 al Revistei 22. Iată textul la care ne vom referi: „(...)doamna Smaranda Enache, vorbind în numele Ligii Pro Europa, s-a plasat în abordarea problemei *ab initio* de partea Consiliului Local. Căci nu am apucat bine să ajung la București de la Odorhei, că din partea Ligii Pro Europa a și venit un protest împotriva demersurilor inițiate de noi. Deci sub nici o formă nu pot spune că implicarea Ligii Pro Europa în această chestiune a fost obiectivă.”

Nu putem decât să deplîngem faptul că secretarul general al guvernului recurge la insinuări și distorsionări inacceptabile privind poziția Ligii Pro Europa. Textul citat conține afirmații nefondate, ce pot fi interpretate ca acuze calomnioase la adresa Ligii Pro Europa, subminînd imaginea și credibilitatea acesteia în chiar miezul unui proces de mediere care încă nu s-a încheiat. Cui prodest?

În acest context este de datoria noastră să informăm opinia publică că Liga Pro Europa s-a abținut, pe parcursul întregii desfășurări a conflictului de la Odorheiu Secuiesc, de la orice fel de declarații sau acțiuni prin care să fi luat partea vreunui din părți și s-a limitat la contactele și informarea necesare unei interpretări corecte și competente a cazului, a contextului mai larg în care acesta s-a produs, din dorința de a contribui la soluționarea sa imparțială.

Totodată, Liga Pro Europa a considerat că imparțialitatea este imperativă și în cazul guvernului. „Protestul” la care face referire domnul secretar general al guvernului este probabil scrisoarea personală care i-a fost adresată domnului Prim-ministru Victor Ciorbea la 8 decembrie 1997. Neavînd asentimentul destinatarului pentru a o face publică, ne vom limita la reproducerea pasajului referitor la conflictul de la Odorheiu Secuiesc: „Implicarea, în litigiul de la Odorheiu Secuiesc, a domnului secretar general al guvernului Remus Opreș, de partea uneia din părți, riscă să transforme diferendul de interese dintre consiliul local și o congregație privată într-un conflict interetnic. Această atitudine parțială a fost, deloc întîmplător, inițiată de guvernul Văcăroiu, cînd, înainte de instalarea noului executiv, la 27 noiembrie 1996, a emis Hotărîrea nr. 1346 prin care a atribuit terenul în litigiul Mitropoliei Bisericii Române Unite de Alba Iulia. Implicarea guvernului într-un litigiu privat, în care justiția este chemată să aducă lumină, constituie o încălcare a principiului separării puterilor. Considerăm, domnule Prim-ministru, că veți lua măsurile necesare pentru ca hotărîrile guvernului să nu se ia sub presiunea unor forțe ostile integrării euro-atlantice. Vă asigurăm că Liga Pro Europa, cît și alte organizații de drepturile omului, sînt gata să colaboreze cu dumneavoastră pentru ca expertiza acumulată în societatea civilă să fie fructificată.”

Credem că exprimarea temerilor de mai sus nu are cum să fie echivalată cu „a lua partea” uneia din părți, căci, după știința noastră, guvernul nu este parte a conflictului.

Smaranda Enache, Copreședintă a LPE
5 ianuarie 1998

Domnului Director Dumitru Tinu
Ziarul Adevărul

Este regretabil că ziarul *Dumneavoastră* a preluat și publicat o știre eronată cu privire la reuniunea de la Odorhei.

În numele dreptului la replică vă rog să corectați informația publicînd următoarele:

1. Reuniunea de la Odorhei nu a inclus pe lista invitațiilor pe domnul senator George Pruteanu, la fel cum nu a inclus nici alți parlamentari.

În consecință Domniei sale i s-a refuzat participarea pur și simplu pentru că nu avea calitatea de invitat.

2. Presa românească nu a fost evacuată, deoarece nu se afla în sală. I s-a refuzat accesul întrucît negocierea privea, așa cum se stabilise de comun acord, numai părțile implicate, respectiv Congregația Inimii Neprihănite, Primăria și Consiliul Municipal Odorhei, Aris Industrie, Basel Hilft, și inițiatorii dialogului Comitetul Helsinki Român și Liga Pro Europa.

3. Presa de limbă maghiară prezentă în sala de ședințe nu a fost acceptată la dialog trebuînd să părăsească reuniunea înainte de începerea acesteia.

Cu mulțumiri,

Smaranda Enache
Copreședintă, Liga Pro Europa

Este posibilă o comparație?

Uniunea Cadrelor Didactice Maghiare din România a organizat la Centrul de Educație Teleki din Sovata, în zilele de 7-8 decembrie a.c., masa rotundă intitulată „Multiculturalitate și interculturale în educația minorităților”, la care organizatorii au invitat reprezentanții Oficiului de Protecție a Minorităților Naționale și Etnice din Ungaria, Uniunea Romilor din Județul Mureș și Liga PRO EUROPA.

De nenumărate ori, când minoritatea maghiară din România revendica dreptul la instruire în limba maghiară, oponenții naționaliști ridicau întrebarea: și cum stăm cu învățământul românilor din Ungaria? Au ei școli? Au universități?

Pentru a face o comparație între instruirea minorităților din Ungaria și România, este nevoie de o privire în ansamblu al învățământului din aceste două țări.

În Ungaria, învățământul este descentralizat. Autonomiile locale (cum sînt numite consiliile locale) decid asupra necesităților și finanțează școlile. Pentru școlile unde există învățământ pentru minorități, statul acordă o suplimentare a fondurilor, în funcție de numărul elevilor. În România, învățământul este centralizat, Guvernul finanțează învățământul. Ne aflăm, astfel, în situații contrare. În Ungaria, interesul material al consiliilor locale și al școlilor este de a avea un număr cât mai mare de elevi în învățământul pentru minorități, și decizia de a înființa astfel de clase le aparține. În România totul trebuie să treacă prin aprobarea „părintească” a Ministerului, care nu are motive să susțină în mod deosebit educația pentru

minorități.

Un alt aspect important este raportarea persoanelor care aparțin minorităților naționale la educație. În timp ce în Ungaria, de cele mai multe ori, minoritățile se mulțumesc cu predarea limbii materne, și doar în mod excepțional solicită învățământ integral în limba lor, în România mai toate minoritățile naționale au sprijinit revendicările UDMR-ului privind învățământul în limba maternă.

Diferențele de mentalitate, de proporție, de necesități exprimate sînt atât de mari, încît orice comparație riscă să eșueze, dacă încearcă să facă o ierarhizare. În Ungaria este pozitivă atitudinea exprimată prin legislație, care permite, și nu restrînge. În România este pozitiv faptul că nu s-a stins nevoia persoanelor aparținînd minorităților naționale de a avea o educație proprie, pentru evitarea asimilării și păstrarea culturii specifice.

Referitor la învățământul intercultural, situația este ambiguă. Legislația din România are o serie de prevederi, prin care s-ar putea realiza acest lucru: prezența istoriei și culturii minorităților în manualul de istorie a

românilor; predarea, în mod facultativ, a culturii minorităților. În practică însă nu s-a făcut absolut nimic în acest sens. În Ungaria există o multitudine de manuale alternative (sistemul acestor manuale fiind introdus de peste zece ani, iar aprobările pentru ele se acordă cu ușurință de către Ministerul Educației Naționale — în România sîntem martorii primilor pași timizi în acest domeniu). Astfel există posibilitatea, ca într-o școală să se predea istoria și cultura minorităților prin manuale de istorie (ceea ce se întîmplă în școlile unde sînt minorități), dar la fel de posibil este și ca istoria să se refere doar la maghiari, și manualul să înceapă cu secolul IX. Inexplicabil, de ce, în ambele țări, se pune un accent deosebit pe acumularea cunoștințelor de matematică înaltă — complet inutile în viața zilnică — și se depun eforturi minime în a educa tinerii în spiritul cunoașterii reciproce, pentru a evita tensiunile, conflictele.

Comparația sumară a celor două sisteme de educație pare să ne fie deocamdată defavorabilă. Comparația celor două situații, mai puțin. Sistemul ungar preferențial face eforturi deosebite pentru a recupera pierderea de identitate a minorităților. Sistemul românesc, dacă nu face eforturi deosebite, riscă să ducă la același grad de pierdere a identității ca și în țara vecină. Oare trebuie neapărat să investim în a pierde, pentru a investi apoi în a recupera? (H.I.)

Conferință publică

Ziua Internațională a Drepturilor Omului

Cu ocazia zilei de 10 Decembrie, Biroul pentru Drepturile Omului a organizat o conferință publică, ocazie cu care au fost prezentate prelegerile *Drepturile omului și integrarea europeană* (Smaranda ENACHE) și *Situația respectării drepturilor omului în România* (HALLER István), după care au avut loc discuții pe tema drepturilor omului.

La 10 decembrie 1948, Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a proclamat și a adoptat *Declarația universală a drepturilor omului*. Această zi a devenit **Ziua Internațională a Drepturilor Omului**.

Care este semnificația *Declarației*? Pentru prima oară, printr-un document internațional, s-a recunoscut că drepturile omului nu intră doar în sfera problemelor interne ale unui stat. Ororile nazismului erau dovada: fără un for internațional care să intervină la nevoie, nu există nici măcar garanția minimă a respectării demnității umane. Aveau să urmeze însă ororile comunismului, pentru care — se pare — ONU nu avea instrumentele necesare pentru a le preîntîmpina. (Se poate pune întrebarea dacă fără această *Declarație* situația în țările socialiste nu ar fi fost și mai gravă.) Deficiențele acestui instrument au fost corectate de Consiliul Europei, prin elaborarea *Convenției*

pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (4 noiembrie 1950), care oferă cetățenilor posibilitatea de a ataca la Curtea Europeană a Drepturilor Omului din Strasbourg țara care încalcă un drept prevăzut de *Convenție*. Astfel cetățeanul a devenit parte egală cu statul în fața unei justiții internaționale. Dar meritele *Declarației* sînt semnalate și în *Convenție*, fiind amintit în primele paragrafe al preambulului ca punct de pornire. Pentru că asta a fost *Declarația*: un punct de pornire spre o lume în care omul simplu să nu fie supus capriciilor autorităților.

„Adunarea Generală proclamă *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, ca ideal comun spre care trebuie să tindă toate popoarele și toate națiunile, pentru ca toate persoanele și toate organele societății să se străduiască, avînd această declarație permanent în minte, ca prin învățătură și educație să dezvolte respectul pentru aceste drepturi și libertăți și să asigure prin măsuri progresive, de ordin național și internațional, recunoașterea și aplicarea lor universală și efectivă, atît în sînul popoarelor statelor membre, cît și al celor din teritoriile aflate sub jurisdicția lor.” (din preambulul *Declarației Universale a Drepturilor Omului*) (H. I.)

Rechenbuch in Romanes und Rumänisch erschienen

Von Martin Ohnweiler

Semnalam în numărul trecut al publicației noastre apariția în luna noiembrie, la Editura Pro Europa a unui manual de *Aritmetică* bilingv (romani-roman și romani-maghiar). Reproducem mai jos primirea călduroasă pe care a făcut-o în numărul său din 10 decembrie 1997 *Allgemeine Deutsche Zeitung*.

Ein Zigeuner flechtet am ersten Tag vier Körbe und am nächsten Tag sechs Körbe. Am dritten Tag geht er mit ihnen auf den Markt, verkauft allerdings nur fünf davon. Wieviel Körbe insgesamt hat der Zigeuner geflochten und mit wievielen ist er schlussendlich heimgekehrt? Dies ist nicht irgendein Rätsel aus einem Kinderbuch, sondern eine Textaufgabe aus dem Rechenbuch für die 1. Klasse, das allerdings ausschließlich für Roma-Kinder gedacht ist. In Romanes und Rumänisch ist denn auch diese „Aritmetică/Aritmètika“ verfasst — eine Premiere übrigens im Schulwesen Rumäniens.

Als solche wurde sie auch gefeiert jüngst in Neumarkt (Tg-Mureș) auf einer Zusammenkunft der Liga „Pro Europa“, die sich seit Jahren für die Integration der Roma in Rumänien starkmacht. Nach der *Fibel* in Romanes von Dr. Marcel Courthiade haben nun die Autoren Ionel Ion und Mariana Costin-Ion dies zweisprachige Rechenbuch in Übersetzung von Gheorghe Sarău und mit finanzieller Unterstützung der Soros — sowie der Heinrich Böll Stiftung (Deutschland) im Pro Europa Verlag herausgebracht. Die ungarische Übersetzung soll demnächst folgen, denn: Roma sprechen in den unterschiedlichsten Regionen Rumäniens neben ihrer Muttersprache meist noch als Zweitsprache entweder Rumänisch oder Ungarisch. Somit ist dies Buch „ein erster Schritt auf dem Weg zur Chancengleichheit zwischen Roma und den anderen ethnolinguistischen Gemeinschaften Rumäniens“, heißt es im Vorwort zur „Aritmètika“.

Aber auch motivieren und sensibilisieren wollen damit die Autoren ihre ABC-

Schützen dieser Ethnie sowie jene, die aus dem einen oder anderen Grund trotz fortgeschrittenem Alter die Schule bislang nicht besuchten. Darum setzen die Autoren eigangs auch irgendwie den Fibelunterricht fort. Zweisprachige Bildbeschriftungen sowie Schriftbilder machen den ersten Teil der „Aritmètika“ aus, erst danach geht man zum eigentlichen Rechenunterricht nach methodisch modernen Verfahren über. Auffallend ist dabei immer auch der Bezug zur Welt dieser Ethnie, Mal sieht man eine Roma-Mutter mit dem Kind am Arm, dann die Roma-Frau am Markt mit Knoblauch, ja sogar eine Wandertruppe mit Zelten ist abgebildet. Das Umschlagbild zeigt übrigens eine Zigeunerfamilie, die am Lagerfeuer dem Mann mit der Fiedel genüsslich zuhört.

Und dann die Textaufgaben. Sie beziehen sich auf die Blumenfrau, den Silber- oder Kupferschmied, die Geige oder Kontrabass, die Roma-Schulkinder oder Wanderzigeuner, kurz: Est ist dies die Rechen-Welt, aus der die Roma-Kinder kommen. Altersgerecht und ethnospesifisch kann somit auch der Rechenunterricht gestaltet werden, ein Beispiel, das Schule machen sollte selbst unter anderen Ethnien. Denn die deutsche *Fibel*, nur jüngst erschienen, hat zwar alle methodischen Raffinessen berücksichtigt, nicht aber auch das Leben und die Welt der Sachsen, Schwaben oder Landler von einst oder mitunter auch von heute. Doch eben das ist nun in der „Aritmètika“ ein Minderheitenunterricht, wie er im Buch steht. Und dies Buch, 90 Seiten stark, wird dann noch mit einem alphabetischen Vokabular, einem Grundwortschatz in Rumänisch und Romanes vervollständigt.

Socrates '98

Agenția națională Socrates coordonează, la nivel de țară programe finanțate de Uniunea Europeană. Printre programele Socrates se numără: Comenius, Educația Adulților, Arion, Lingua, Erasmus. Dacă programele Comenius, Arion, Erasmus se adresează exclusiv instituțiilor de învățământ de stat, Educația Adulților este un program la care sînt eligibile și organizațiile neguvernamentale.

Seminarul desfășurat la București în luna decembrie a avut drept scop familiarizarea posibililor candidați cu modul de completare și prezentare a proiectelor pentru care se acordă finanțare în 1998, avînd în vedere eșecul înregistrat de programul Comenius în 1997. Din păcate organizarea acestui seminar informativ în luna decembrie pare să vină prea tîrziu avînd în vedere că termenul limită de depunere a proiectelor (care necesită acordurile scrise ale mai multor parteneri din mai multe țări ale UE) este 1 februarie 1998. (L.A.)

BIBLIOTECĂ

Noi intrări
în biblioteca LPE

ISTORIE

- Anton Moisin: *Istoria Transilvaniei, volumul I*
- Editura Muzeului Sătmărean: *Nobilimea românească din Transilvania*
- Documenta: *Transilvania și aranjamentele europene (1940-1944)*
- David Prodan: *Transylvania and again Transylvania*
- Ioan-Aurel Pop: *Romanians and Hungarians from the 9th to the 14th Century*
- Nicolae Edroiu & Vasile Pușcaș: *The Hungarians of Romania*

POLITICĂ

- Adam Michnik: *Scrisori din închisoare*
- Adrian Marino: *Politică și cultură*
- Claude Karnoouh: *Dușmanii noștri cei iubiți*

DREPT

- Constantin Crișu & Ștefan Crișu: *Ghidul juristului*
- Közgazdasági és jogi könyvkiadó: *Nyugat-Európa legújabb alkotmányai, vol. I., II.*

PERIODICE

- Székelyföld 3/97 — *Kulturális folyóirat*
- Magyar Kisebbség 1-2/96
- *A Treia Europă* 1/1997

(K. J.-A.)

La Multi Ani!

Boldog Új Évet!

Ein Glückliches Neues Jahr!

A Happy New Year!

Bonne Année Nouvelle!

1998

Primii membri de onoare ai Ligii Pro Europa

În conformitate cu art. 14 al Statutului său, începînd cu acest an, Liga Pro Europa va acorda, în cadrul Adunării Generale anuale, titlul de *membre de onoare* unor personalități culturale marcante a căror activitate este devotată valorilor europene ale democrației și pluralismului. În acest an titlul va fi conferit domnilor:

HORVÁTH Andor, doctor în filozofie, conferențiar universitar de literatură comparată la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj, redactor-șef adjunct al revistei Korunk, președintele Societății Bolyai, fost ministru-adjunct al culturii, autor a nenumărate studii și articole publicate în revistele A Hét, Utunk, Korunk, Secolul 20, România Literară, 22, Magyar Hírlap etc. și a volumelor *Dávid paritýája* (1979), *Nyomunkban a hırözön* (1981), *Montaigne köpenye* (1986), *Korszellem és önismeret* (1988).

Adrian MARINO, doctor în litere, laureat al premiului Herder, membru într-o serie de asociații internaționale de literatură comparată și de critică literară, autor a numeroase lucrări, studii și articole în țară și peste hotare printre care: *Viața lui Alexandru Macedonski* (1965), *Opera lui Alexandru Macedonski* (1967), *Dicționar de idei literare* (1973), *Carnete europene* (1976), *Prezențe românești și realități europene* (1978), *Hermeneutica ideii de literatură* (1987), *Pentru Europa. Integrarea României* (1995), *Revenirea în Europa* (1996).

Paul PHILIPPI, istoric, doctor în teologie, doctor honoris causa a Institutului de teologie Protestantă din Cluj, președinte al Forumului Democrat al Germanilor din România, autor a numeroase studii de istorie și teologie, printre care: *Die Kirchengemeinde als Lebensform* (1959), *Abendmahlsfeier und Wirklichkeit der Gemeinde* (1960), *Christozentrische Diakonie* (1963), *Als Lazarus leben* (1983), *Diaconica. Über die soziale Dimension kirchlicher Verantwortung* (1984), editor al seriei *Siebenbürgisches Archiv* și *Studia Transylvanica*.

Info PRO EUROPA

NEWSLETTER OF THE PRO EUROPE LEAGUE NR. 12 / 1997

CONTENTS:

P.1: *The College of Democracy* — initiated by the PEL in 1994, and proving each year its use, the College is now at its fourth edition, preparing a fourth generation of young people for involvement in the socio-politic life of Tîrgu-Mureș;

P.2: *Calendar/Naptár* — a Romanian/Hungarian synopsis of the PEL's main events in December 1997.

P.3: *Water Parting — Skeptical Question for the Year to Come* — nationalism not only pervades Romanian political media, but it is also thought of as a legitimized stand — a most obnoxious view considering the pluralism any democratic society implies and Romania's presumed option for democracy;

P.4: *Multiculturalism Preventing Conflicts* — the Satu-Mare branch of the PEL has initiated a project focusing on mixed families relying on their potential of ethnic reconciliation;

P.5: *Dialogue* — an interview with Smaranda ENACHE on her having been bestowed the Pro Minority Prize by the Hungarian Government;

P.6-7: *The College of Democracy: "European Integration: Hopes and Challenges"* — the address of C.M.M.H.R. van Hanswick de Jonge, ambassador of the Netherlands in Romania; *NGO's Role in Constituting Romanian Civil Society* — excerpts from the lecture delivered by Smaranda Enache and Mircea Suhăreanu on the first course of the College;

P.8: *Open Letter to Erdélyi Napló* — the PEL protests against the misreading by the local Hungarian newspaper of PEL's press release of November 21; *Nationalist Manifestations Increase* — the Hungarian version of PEL's press release;

P.9: *Mediation Mission at the Odorheiu-Secuiesc* — the APADOR-CH and the PEL mediated the meeting of the local authorities and the Congregation of the Innocent Heart, and made a contribution in reaching an agreement; *Letter to 22* — the PEL protests against being groundlessly charged by the government with taking sides in the mediation mission at the Odorheiu Secuiesc;

P.10: *Is Comparison Possible?* — education for minorities is still to be improved in both Hungary and Romania, but while the former, having autonomous decision centres, can do it without difficulty, the latter is hampered by its highly centralized structures; Conference devoted to the *International Day for Human Rights*;

P.11: The bilingual *Arithmetics* handbook (Romani-Hungarian, Romani-Romanian) is praised by the German newspaper *Allgemeine Deutsche Zeitung*; *New Entries in the PEL Library*;

P.12: On the PEL's General Assembly, the *Honorary Member Award* will be bestowed on HORVÁTH Andor, Adrian MARINO and Paul PHILIPPI.

INFO PRO EUROPA este publicată cu sprijinul
Fundatiei Heinrich Böll (Germania) și BILANCE (Olanda)

Liga PRO EUROPA Liga

Copreședinti:

Smaranda ENACHE și CSIKY Boldizsár

Director executiv: SZOKOLY Elek

4300 Tîrgu Mureș, P-1a Trandafirilor nr. 5, et. III, CP. 1-154

Tel/fax: +40-(0)65-214076; 217584 e-mail: proeuro@mail.soroscf.ro

Redactor: Doina BACI (D.B.)

La redactarea acestui număr au colaborat: Laura ARDELEAN (L.A.), Smaranda ENACHE (S.E.), HALLER István (H.I.), KACSÓ Judith-Andrea (K.J.-A.), KOVÁCS Gyöngyvér (K.Gy.), Mircea SUHĂREANU (M.S.), SZOKOLY Elek (Sz.E.), Zakota Zoltán (Z.Z.)

Tehnoredactare: PÁPAI László Zsolt

Editare texte: KACSÓ Judith-Andrea

Multiplicat la Liga PRO EUROPA

Criteriile politice

4/5. Ungaria este o democrație stabilă, cu instituții care garantează statul de drept, respectarea drepturilor omului, cît și respectarea și protejarea minorităților. Instituțiile politice ale Ungariei funcționează corespunzător. Sînt necesare anumite îmbunătățiri în funcționarea sistemului judecătoresc și în protecția romilor, însă măsurile luate recent de guvern constituie un progres. Lupta împotriva corupției trebuie consolidată în continuare.

Criteriile economice

4/5. Reluarea creșterii economice (1% în 1996) a fost însoțită de un progres al stabilizării finanțelor de stat, al conturilor externe, și al inflației (19,8% în 1996). BIP-ul pe cap de locuitor reprezintă 37% din media UE. Comerțul cu UE reprezintă în prezent 60% din comerțul exterior al Ungariei. Ungaria este o economie de piață validă. Liberalizarea și privatizarea au făcut progrese considerabile, iar firmele private au înregistrat o creștere puternică. Se impune o avansare rapidă a reformei sistemului de pensii și asigurări sociale. (Parlamentul a aprobat în iulie 1996 noua lege a pensiilor reformînd astfel sistemul). Ungaria ar trebui să fie pe deplin capabilă să facă față pe termen mediu presiunilor concurențiale și resorturilor economiei de piață cu condiția păstrării condițiilor macroeconomice necesare unor investiții puternice. Întreprinderile sînt deja competitive pe piața UE. Restructurarea industriei și a sectorului bancar este în plină desfășurare. Ea a beneficiat de un nivel extrem de înalt al investiției străine directe. Sarcina prioritară o constituie acum evitarea unor deficite bugetare și externe imposibil de susținut.

Capacitatea de a-și asuma obligațiile ce decurg din calitatea de membru UE

4. Fundamentele legislative sînt, în urma adoptării normelor și directivelor UE, aproape complete în domeniul precum legile cu privire la concurență, bugetul de stat, proprietatea intelectuală, companii și contabilitate. Se impune totuși o reformă administrativă reală. Ungaria nu ar trebui să întâmpine dificultăți în aplicarea pe termen mediu a normelor și reglementărilor UE cu privire la educație, instruire, cercetare și dezvoltare tehnologică, și telecomunicații. În schimb, sînt necesare în continuare eforturi în ce privește protecția consumatorului și controlul vamal, precum și mediul. Este necesară ameliorarea sistemului sanitar și aplicarea standardelor sanitare și de protecție a muncii practicate de UE.

Ungaria

România

4. În România alegerile din noiembrie 1996 au avut ca rezultat o alternanță reală a puterii. Țara dispune de instituții democratice stabile, dar care încă mai au nevoie să fie consolidate prin respectarea pînă la capăt a statului de drept la toate nivelele de conducere. Mai persistă o serie de lacune în respectarea drepturilor fundamentale. În lupta împotriva corupției se impun eforturi de îmbunătățire a funcționării aparatului judecătoresc, precum și de protejare a drepturilor individului împotriva poliției și a serviciilor secrete. În lumina recentelor ameliorări a situației sale, minoritatea maghiară pare a fi bine integrată, ceea ce nu pare a fi și cazul minorității rome, care constituie o minoritate semnificativă.

3. Un program radical de stabilizare macroeconomică și de reformă structurală este în curs de implementare în această perioadă de declin al creșterii economice (7,1% în 1995, 4,1 în 1996), de creștere a inflației (56,9% în 1996) și de accentuare a deficitului bugetar și comercial. Produsul intern brut pe cap de locuitor reprezintă 24% din media UE. Comerțul cu UE reprezintă 55% din exporturile României și 52% din importurile sale. România a făcut progrese considerabile în crearea unei economii de piață. Totuși, în timp ce preferințele au fost liberalizate aproape complet, dreptul de proprietate asupra terenurilor nu este pe deplin garantat, sistemul juridic este încă fragil, iar politica economică nu este întotdeauna coerentă. Pentru asigurarea unui climat stabil sînt necesare în continuare eforturi de consolidare a cadrului juridic și administrativ și de îndreptare a dezechilibrelor macroeconomice persistente.

2/3. Armonizarea cu legislația, normele și standardele UE este înceată. Legislația a preluat doar o mică parte a *acquis*-ului. Sectorul financiar necesită o restructurare completă pentru a recîștiga încrederea esențială a populației și a investitorilor. Administrația publică este șubredă. România ar trebui să nu întâmpine dificultăți majore în aplicarea pe termen mediu a *acquis*-ului în domeniul ca dezvoltarea educației, cercetării și tehnologiei, întreprinderii mici și mijlocii, protecția consumatorului. Vor fi necesare însă eforturi substanțiale în domeniile telecomunicațiilor, impozitării și taxelor vamale, mediului, transporturilor, forței de muncă și problemelor sociale, precum și al agriculturii. Rămîne sub semnul întrebării dacă România va putea să își asume pe termen mediu obligațiile de membru UE.

Slovacia

2. Slovacia nu îndeplinește într-un mod satisfăcător condițiile politice stabilite de Consiliul Europei la Copenhaga. Guvernul nu respectă pe cît ar trebui prerogativele celorlalte două puteri ale statului și disprețuiește prea des drepturile opoziției. În acest context nu poate sfîrși decît îngrijorare recurgerea la instituțiile poliției și serviciilor secrete. Independența completă a aparatului judecătoresc i-ar putea asigura acestuia funcționarea corespunzătoare. Lupta împotriva corupției trebuie continuată și eficientizată. Situația minorității maghiare trebuie ameliorată, întrucît se resimte lipsa unei legi în vigoare cu privire la limbile minorităților, cu toate că autoritățile slovace s-au angajat să adopte o asemenea lege, prevăzută de altfel și de constituție.

4. Creșterea economică înregistrată de Slovacia în 1996 este de 6,9% în timp ce inflația a scăzut la 5,4%, însă aceste succese au fost însoțite de o creștere a deficitului bugetar și a datoriei externe. BIP-ul pe cap de locuitor se ridică la 41% din media Uniunii. Comerțul cu Uniunea reprezintă în momentul de față 36% din importurile Slovaciei și 41% din exporturile sale. Slovacia a introdus majoritatea reformelor necesare fondării unei economii de piață. Totuși, a fost introdusă în 1996 și o lege a prețurilor cu caracter restrictiv, iar adoptarea proiectului de lege cu privire la revitalizarea întreprinderilor ar constitui un îngrijorător pas înapoi față de cerințele mecanismelor pieței. Sectorul financiar are nevoie de consolidare și este de asemenea necesar un progres în reglementarea falimentului și în piețele de capital. Restructurarea este înceată, fapt care conduce treptat la o subminare a creșterii economice și a balanței economice externe. Pe termen mediu Slovacia ar putea face față presiunilor concurențiale și forțelor pieței din cadrul Uniunii, cu condiția să urmeze o linie politică mai transparentă și care să fie clar fundamentată pe criteriile pieței.

4. S-au înregistrat progrese remarcabile în adoptarea legislației cu privire la domeniile cheie ale pieței unice, cum ar fi legea companiilor, sectorul bancar, impozitarii și libertatea de deplasare a capitalului. Sînt necesare eforturi mai substanțiale în aplicarea pe termen mediu a *acquis*-ului în ce privește standardele și certificarea, proprietatea industrială și cea intelectuală, concurență, mecanismul de constituire a bugetului de stat, asigurările, mediul și sectorul energetic. Pe termen mediu integrarea industriei slovace în piața europeană ar putea întâmpina dificultăți dacă nu va avea loc o diversificare prin scăderea importanței industriei grele și dacă nu va fi continuată restructurarea întreprinderilor.

Republica Cehă

4/5. Republica Cehă este o democrație stabilă, în care sunt garantate principiile statului de drept, respectarea drepturilor omului, cît și respectarea și protecția minorităților. Se impun continuarea eforturilor de îmbunătățire a funcționării aparatului judecătoresc și intensificarea luptei împotriva corupției. De asemenea, există anumite neajunsuri în privința legislației referitoare la libertatea presei. Minoritatea romă este în continuare discriminată.

4. Creșterea economică a fost constantă începînd cu 1994, dar a înregistrat o cifră mai modestă în 1996 (4,0%). În ciuda politiciii fiscale severe, atît deficitul comercial cît și cel bugetar au crescut în 1996. BIP-ul pe cap de locuitor reprezintă 55% din media UE. Comerțul cu UE se ridică la 55% din totalul activității comerciale al Cehiei. Țara dispune de o economie de piață solidă. Totuși mai sînt necesare eforturi în următorii ani pentru a consolida separarea celor trei puteri în stat și a sectorului financiar. Sectorul bancar este dominat de cîteva bănci cu capital parțial de stat, concurența fiind de aceea slabă. Pe termen mediu țara ar putea face față presiunilor concurențiale și resorturilor economiei de piață din cadrul Uniunii cu condiția accelerării restructurării sectorului particular. Deși calitatea mărfurilor exportate este într-o continuă îmbunătățire, valoarea adăugată acestora este încă scăzută.

4. Țara a preluat la un nivel satisfăcător normele și directivele UE, dar totuși se impune un travaliu legislativ considerabil, mai ales în domeniile serviciilor financiare și al impozitării. Cehia ar putea aplica *acquis*-ul de la data aderării sale în sfera educației, cercetării, telecomunicațiilor, statisticii, și a protecției consumatorului. Mai sînt totuși necesare eforturi în agricultură, protecția mediului, și în sectorul energetic.

Estonia

4/5. Estonia este o democrație stabilă care garantează statul de drept, respectarea drepturilor omului, cît și respectarea și protecția minorităților. Încă mai trebuie luate măsuri în privința accelerării naturalizării rușoanilor care nu dețin cetățenia, pentru a le da posibilitatea să se integreze mai bine în societatea estonă. Trebuie susținute în continuare eforturile de ameliorare a aparatului judecătoresc și de intensificare a luptei împotriva corupției.

3/4. Economia a cunoscut o creștere constantă începînd cu a doua jumătate a anului 1993 (40% în 1996). Guvernul a menținut bugete echilibrate în finanțele publice. Datoria externă este mică, deși Estonia are un deficit comercial și bugetar destul de ridicat. Rata inflației a scăzut în ultimii ani datorită pieței de capital și a unei atitudini fiscale prudente, dar totuși se ridică la 23,1% în 1996. BIP-ul pe cap de locuitor reprezintă aproximativ 23% din media din cadrul UE. 54% din exporturile Estoniei se îndreaptă spre UE, iar 66% din importurile sale provin de aici. Estonia poate fi considerată o economie de piață funcțională. Ea a liberalizat comerțul exterior și a privatizat sectorul de stat. Cadrul juridic este în mare măsură corespunzător. Însă reforma legislației proprietății financiare este înceată, iar reforma sistemului de pensii nici nu a început încă. Sectorul bancar este sănătos și în plină avînt. Pe termen mediu, Estonia ar putea face progrese de care are nevoie pentru a face față presiunilor concurențiale și economiei de piață în special cu condiția să își lărgască baza exporturilor.

3/4. Estonia a adoptat elemente semnificative din *acquis*-ul referitor la piața unică. Ea este în curs de a-și completa legislația în aria legii companiilor, contabilității, protecției informațiilor și liberalizării capitalului. Mai rămîn încă multe de făcut în privința sistemului de constituire a bugetului de stat, a proprietății intelectuale, serviciilor financiare, impozitării și concurenței (mai ales în ce privește transparența acordării ajutoarelor de stat). Există dubii în ce privește capacitatea administrației estoniene de a implementa acest cadru juridic. Estonia nu ar trebui să întâmpine dificultăți în aplicarea pe termen mediu a *acquis*-ului în domeniul educației, cercetării și dezvoltării tehnologice, al întreprinderilor mici și mijlocii, și cu eforturi suplimentare, nici în telecomunicații. Sînt în continuare necesare progrese în domeniul statisticii, al protecției consumatorului, al mediului, agriculturii și în domeniul vamal.

Criteriale politice

4/5. Letonia este o democrație stabilă care garantează statul de drept, drepturile omului, respectarea și protecția minorităților. Se impun în continuare măsuri pentru a grăbi naturalizarea rusofonilor care nu dețin cetățenia, pentru a le da astfel posibilitatea de a se integra mai bine în societatea letonă. Trebuie susținute în continuare eforturile de îmbunătățire a funcționării aparatului judecătoresc și de intensificare a luptei împotriva corupției.

4/5. Lituania este o democrație stabilă cu instituții care garantează statul de drept, respectarea drepturilor omului, cât și respectarea și protejarea minorităților. Trebuie susținute în continuare eforturile de îmbunătățire a funcționării aparatului juridic și de intensificare a luptei împotriva corupției.

4/5. Polonia este o democrație stabilă ce dispune de instituții care garantează statul de drept, respectarea drepturilor omului, cât și respectarea și protecția minorităților. Trebuie continuate eforturile de îmbunătățire a funcționării aparatului judecătoresc precum și cele de intensificare a luptei împotriva corupției. Există încă anumite limitări impuse libertății presei.

4. Bulgaria dispune de instituții democratice stabile, care trebuie consolidate la toate nivelele administrației publice prin respectarea până la capăt a principiilor statului de drept. Noul guvern a anunțat o serie de reforme certe, însă mai persistă anumite lacune în ce privește drepturile fundamentale. Este necesară continuarea luptei împotriva corupției, îmbunătățirea funcționării aparatului judecătoresc și protejarea libertăților individului în fața abuzurilor mult prea frecvente ale poliției și serviciilor secrete. Minoritatea turcă este, după câte se pare, bine integrată, ceea ce nu pare a fi și cazul minorității romă.

4/5. Slovenia este o democrație stabilă ce dispune de instituții care garantează statul de drept, respectarea drepturilor omului, cât și respectarea și protecția minorităților. Sînt necesare îmbunătățiri în funcționarea aparatului judecătoresc, precum și în restituirea proprietăților celor cărora le-au fost confiscate de regimul comunist. Lupta împotriva corupției trebuie consolidată.

Criteriale economice

3. Creșterea economică a devenit din nou pozitivă în 1996 (2,8%). Din 1995, guvernul a dus o politică fiscală dură și totuși perceperea impozitului pe venit încă mai constituie o problemă. Rata datoriei externe rămîne scăzută, însă deficitul comercial este ridicat. Rata inflației s-a menținut în 1996 la 17,6%. BIP-ul pe cap de locuitor reprezintă în jur de 18% din media UE. 45% din exportul Letoniei este destinat UE, iar 50% din importurile sale provin de aici. Letonia a făcut progrese remarcabile în crearea unei economii de piață, însă implementarea ei la toate nivelele este rămasă în urmă. Nu toate organismele reglementare se află sau funcționează acolo unde s-ar impune. Privatizarea nu este completă; întreprinderile rămase în proprietatea statului sînt în general într-o stare financiară deplorabilă și suferă din cauza absenței investitorilor. Pe termen mediu Letonia ar avea de înfruntat dificultăți serioase în confruntarea cu presiunea concurenței și cu forțele pieței Uniunii. Exportul său este compus în principal de produse cu o valoare adăugată scăzută. Este nevoie de continuarea restructurării industriei ca și a întreprinderilor. Sectorul bancar este slab dezvoltat și destul de șubred pe acouri. Agricultură are nevoie de modernizare.

3. De la introducerea unei noi monezi naționale și a fondării unei piețe de capital în 1993/94, BIP-ul acesteia este în creștere (6% în 1996). Lituania duce o politică fiscală dură. Datoriile externe sînt mici, iar deficitul comercial se află sub control. Inflația a scăzut la 24,6% în 1996. BIP-ul pe cap de locuitor reprezintă 24% din media UE. Uniunea este cel mai însemnat partener comercial al Lituaniei, 37% din activitățile comerciale ale țării avînd loc în acest spațiu. Țara a făcut progrese în crearea unei economii de piață, însă pe termen mediu ar întâmpina dificultăți în fața presiunilor concurențiale și forțelor pieței din cadrul Uniunii. Se impune continuarea unei relative adecvări a prețurilor, privatizării la scară largă, restructurarea fundamentală a întreprinderilor, și a conturării procedurilor de faliment. Disciplina financiară nu este respectată de întreprinderi. Agricultură are nevoie de modernizare. Sectorul bancar este șubred.

4/5. O creștere pozitivă s-a înregistrat odată cu anul 1992 și a continuat de atunci (6% în 1996). Deficitul bugetar a fost redus la sub 3% din BIP, iar povara returnării datorilor după ce a fost reprogramată în 1991 este în momentul de față redusă constant. Rata inflației se mai situa încă în 1996 la 19,9%. BIP-ul pe cap de locuitor reprezintă 31% din media Uniunii, iar 70% din exportul Poloniei ia calea Uniunii Europene și 65% din importurile sale provin de aici. Polonia poate fi socotită o economie de piață funcțională. Mai este totuși nevoie de reformă în sistemul de pensii și în cel de asigurări sociale. Serviciile financiare sînt subdezvoltate. Sectorul bancar are nevoie în continuare de reformă. Pe termen mediu Polonia ar putea face față foarte bine presiunilor concurențiale și forțelor economiei de piață din interiorul Uniunii. Agricultură are nevoie de modernizare. Industria poloneză se definește prin existența simultană a unui sector privat nou, dinamic și competitiv, cât și a unui însemnat sector deținut de stat și care încă mai are nevoie de restructurare.

2/3. Bulgaria se află abia la începutul transformărilor structurale. Noul guvern și-a asumat realizarea unor reforme rapide în privința liberalizării prețurilor și a privatizării. Această linie politică ar trebui să permită o însănătoșire economică după situația creată de recenta criză, cînd s-au înregistrat o creștere economică negativă (-10,9% PIB-ul pe 1996), agravarea deficitului bugetar, hiperinflație (311% pe anul 1996) și deprecierea monedei naționale. BIP-ul pe cap de locuitor reprezintă 24% din media UE. Comerțul cu UE reprezintă în momentul de față 35% din comerțul exterior al Bulgariei.

4. Creșterea economică a Sloveniei pe anul 1996 este de 3,1%. S-a menținut echilibrul finanțelor publice și al creditelor externe, inflația a scăzut la 9,1% în 1996. BIP-ul pe cap de locuitor reprezintă 59% din media Uniunii. Comerțul cu aceasta deține o pondere de 65% din comerțul exterior al Sloveniei. Această țară poate fi considerată o economie de piață funcțională. Totuși concurența lipsește în anumite domenii, mai ales în sectorul financiar. Reforma fiscală și cea a asigurărilor sociale nu sînt încheiate. Pe termen mediu Slovenia ar face față presiunilor concurențiale și forțelor pieței din cadrul Uniunii, cu condiția eliminării unei anumite rigidități. Restructurarea întreprinderilor a fost începută din cauza caracterului consensual impus în luarea deciziilor economice, precum și din cauza eforturilor muncitorilor și directorilor de a menține a *status quo*-ului. Creșterea competitivității a fost stînjinită de o creștere rapidă a salariilor corelată cu o foarte înceată creștere a productivității.

Capacitatea de a-și asuma obligațiile ce decurg din calitatea de membru UE

3. Pe termen mediu Letonia ar avea de înfruntat serioase dificultăți pentru a face față presiunii concurenței și forțelor pieței Uniunii. Administrația publică este șubredă. S-au făcut progrese în alinierea la legislația pieței unice în sectorul bancar, al drepturilor la proprietate industrială și în dreptul comercial. Pe termen mediu s-ar putea aplica normele UE în arii precum educația, calificarea, cercetarea și dezvoltarea tehnologică, telecomunicații, dar nu și în sectoare precum mediul și agricultura. Industria în schimb ar trebui să facă față pe termen mediu integrării în piața unică.

3. Lituania a făcut progrese în armonizarea cu legislația pieței unice în domenii precum legea companiilor, protecția datelor și contabilitate. Este necesară continuarea acestei armonizări și în ce privește drepturile de proprietate intelectuală, liberalizarea pieței de capital, serviciile financiare, impozitare, și concurență. Țara nu ar trebui să întâmpine dificultăți în aplicarea normelor EU în educație, instruire, cercetare și dezvoltare tehnologică. Vor mai fi necesare eforturi substanțiale în ce privește telecomunicațiile, statistica, sistemul vamal, mediul, sistemul energetic și agricultură.

4. Pe termen mediu Polonia ar trebui să facă față presiunilor concurențiale și forțelor pieței din cadrul Uniunii. Vor fi necesare eforturi speciale și investiții pentru a se aplica normele UE în agricultură, mediu, și transport. Pe de altă parte, s-au făcut deja progrese remarcabile în „aproximarea” proprietății intelectuale, legii companiilor, impozitării, contabilității, și serviciilor financiare. Mai este necesar să se lucreze asupra sistemului de constituire a bugetului de stat, protecției datelor, competiției, și liberalizării deplasărilor de capital.

2/3. Pe termen mediu, Bulgaria nu ar fi capabilă să facă față presiunii concurențiale și resorturilor economiei de piață din cadrul Uniunii. Viteza de adaptare la normele și directivele CE este nemulțumitor de mică. Prioritatea fundamentală o constituie restructurarea completă a sectorului financiar. O problemă majoră o constituie subrezina administrației publice. Bulgaria va trebui să depună eforturi serioase pentru a aplica standardele UE în domeniul vamal, cel al telecomunicațiilor, al impozitării, al statisticilor, al protecției consumatorului.

3/4. Fundamentele legislative sînt suficient de solide în majoritatea sectoarelor aflate în strînsă relație cu piața unică, cum ar fi contabilitatea, recunoașterea reciprocă a calificărilor profesionale și proprietatea intelectuală. Se impun în continuare eforturi pentru prelucrarea în totalitate a *acquis*-ului. Sînt în continuare necesare eforturi substanțiale în direcția modului de constituire a bugetului de stat, în direcția concurenței, a asigurărilor, libertății de deplasare a capitalului, standardizării și conformizării producției. Introducerea taxei pe valoare adăugată constituie o prioritate. Slovenia nu ar avea dificultăți deosebite în aplicarea pe termen mediu a normelor UE în domenii precum educația, instruirea, cercetarea și dezvoltarea tehnologică, telecomunicații și domeniul vamal. Pe termen mediu industria slovenă poate face față presiunilor concurențiale și forțelor pieței din cadrul Uniunii. Pot totuși surveni probleme legate de anumite anchilozări ale pieței forței de muncă, precum și în acele sectoare și companii care nu au fost încă supuse restructurării. Vor fi necesare progrese importante în domeniul mediului, al problemelor sociale și ocupării forței de muncă, în sectoarele energetice. Va fi necesară continuarea reformei administrative.